

សំណួរ-ចម្លើយនៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

រៀបរៀងដោយ
គិន ឆារ៉ា

សមាជិកសមាគមអ្នកអក្សរសិល្ប៍កម្ពុជា

ការផ្សាយរបស់សមាគមអ្នកអក្សរសិល្ប៍កម្ពុជា

រក្សាសិទ្ធិគ្រប់យ៉ាង

សំណួរ-បង្ហាញនៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

១/ តើអក្សរសាស្ត្រ និងអក្សរសិល្ប៍ មានលក្ខណៈខុសគ្នាយ៉ាងណា?

អក្សរសាស្ត្រ សម្ដៅលើកម្រងវិជ្ជា ក្បួនគម្ពីរ ឬការសិក្សារំពឹងទុក ដែលអធិប្បាយផ្សាយឡើងដោយអក្សរ ដូចជា ប្រវត្តិសាស្ត្រ ភូមិវិទ្យា ប្រវត្តិវិទ្យា សង្គមវិទ្យា ទស្សនវិជ្ជា ភាសា វេយ្យាករណ៍ រឿងកម្សាន្ត...។

អក្សរសិល្ប៍ ជាអត្ថបទទាំងឡាយណា ដែលអ្នកនិពន្ធ សរសេរ ហើយលើកយកបញ្ហាមនុស្សគ្រប់បែបយ៉ាង មកចោទនិងដោះស្រាយ ផ្សាយតាមរយៈសិល្ប៍វិធី ដែលសមស្របទៅតាមផលប្រយោជន៍ ឋានៈ វត្ថុបំណងណាមួយរបស់សង្គមជាដរាប។

ដូចនេះយើងឃើញថា អក្សរជាផ្នែកមួយនៃអក្សរសាស្ត្រព្រោះវា ក៏ជាកម្រងវិជ្ជាដែលសិក្សារំពឹងទុកសង្គមតាមរយៈអក្សរដែរ។

២/ តើការសិក្សាអក្សរសិល្ប៍ គេសិក្សារំពឹងទុក? ដើម្បីអ្វី? ចូរបង្ហាញតាម រយៈរឿងណាមួយដែលលោកអ្នកចេះចាំ។

ការសិក្សាអក្សរសិល្ប៍ គឺគេសិក្សារំពឹងទុកមនុស្ស ដើម្បីមនុស្ស។

ការសិក្សារំពឹងទុកមនុស្ស មានន័យថា សិក្សាពីបញ្ហារបស់មនុស្ស ដែលបញ្ហាទាំងនោះមាន៖

- បញ្ហាស្នេហាដូចជារឿងសូផាត ទំទាវផ្កា ស្រពោន កុលាបបែបលិន
- បញ្ហាជំនឿ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ដូចជារឿង ឪពុកក្មេករើស កូនប្រសា ចៅផ្កាប់ត្រឡោក ភ្នំប្រស ភ្នំស្រី
- បញ្ហាសិទ្ធិសេរីភាព អធិតេយ្យភាព ដូចជារឿងកូលីកំណែន រឿង ភូមិតិរច្ឆាន ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើដៃកនដីចាស់
- បញ្ហាអយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម ដូចជារឿងបុរសពីរនាក់នៅផ្ទះជិតគ្នា ថៅកែចិត្តចោរ

- បញ្ហារសីលធម៌ក្នុងការរស់នៅដូចជារឿងល្បើកជុចនិងត្រី ច្បាប់ផ្សេងៗជាដើម។

ដើម្បីមនុស្ស មានន័យថា ដើម្បីអប់រំមនុស្ស ការអប់រំមនុស្សនៅក្នុងស្ថានីយអក្សរសិល្ប៍ កើតឡើងតាមរយៈតួអង្គគំរូ ឬតាមដំណើររឿង។ ការបង្ហាញក្នុងស្ថានីយអក្សរសិល្ប៍ ធ្វើឱ្យយើងត្រាប់តាម ការធ្វើអំពើល្អ ឬអាក្រក់ ឱ្យធ្វើតាមឬវៀរចាក។

ការអប់រំក្នុងស្ថានីយអក្សរសិល្ប៍នេះ ក៏អាចស្តង់ឡើងតាមទម្រង់នៃគោលនិយមក្នុងស្ថានីយនីមួយៗដូចជា៖

- អក្សរសិល្ប៍បែបព្រាហ្មណ៍និយម អប់រំយើងឱ្យប្រកាន់ពាក្យសច្ច ឱ្យជឿលើអាទិទេពទាំងបី
- អក្សរសិល្ប៍បែបពុទ្ធនិយម អប់រំយើងឱ្យចេះស្រលាញ់សន្តិភាព ខន្តី អហិង្សា សាមគ្គីភាព ឱ្យជឿជាក់លើខ្លួនឯង ឱ្យវៀរចាកអំពើអាក្រក់គ្រប់បែបយ៉ាង
- អក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយម អប់រំយើងឱ្យមានគំនិតស្នេហាជាតិ ឱ្យស្រលាញ់ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់របស់ខ្លួន ឱ្យមានសេចក្តីក្លាហាន ឱ្យមានការជឿជាក់លើខ្លួនឯង
- ស្ថានីយច្បាប់ ឧបទ្វេសទាំងឡាយ អប់រំមនុស្សឱ្យមានសីលធម៌ល្អ គុណធម៌ល្អ ចរិយាធម៌ល្អ ប្រពៃណីប្រកាន់ភ្ជាប់។

៣/ តើសង្គមបែបណា អក្សរសិល្ប៍បែបនោះចូរបង្ហាញត្រូវសោះ?

អ្នកនិពន្ធដែលជាអ្នកចេះបង្កើតស្នាដៃដ៏ត្រូវចេះជ្រើសរើសយកព្រឹត្តិការណ៍ជាក់ស្តែងក្នុងសង្គមមកបង្ហាញដោយមិនមានការភូតភរកុហក បំភ្លឺសពីការពិត។ អ្នកនិពន្ធតែងតែខិតខំបង្ហាញនូវអ្វីដែលការពិតដូចជា

ធម្មជាតិ វណ្ណៈ ព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗ ទោះបីល្អក៏ដោយអាចក៏ដោយ ក៏ អ្នកនិពន្ធត្រូវតែយកមកបង្ហាញដោយមិនមានការលាក់ឡើយ។

ការធ្វើបែបនេះមានលក្ខណៈតថ ប៉ុន្តែបើអ្នកនិពន្ធនិយាយខុសពី ការពិត គឺប្រាសចាក ស្មារតីដែលនោះគឺមានលក្ខណៈបដិសេធ។ ឧទាហរណ៍ ដូចជារឿងទុំទាវ អ្នកនិពន្ធ លោកបានបង្ហាញពីប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ ជំនឿ ជីវភាពរស់នៅជាក់ស្តែងរបស់ប្រជាជនតាំងពីវណ្ណៈថ្នាក់ទាបរហូត មកដល់វណ្ណៈថ្នាក់ស្តេចព្រះរាជា។

៤/ គេថា អក្សរសិល្ប៍ជាឃ្លាំងផ្ទុកនៅពុទ្ធិរបស់ខ្មែរត្រប់បែបយ៉ាង ចូរឱ្យឧទាហរណ៍?

អក្សរសិល្ប៍ប្រជាប្រិយ ជាស្មារតីដ៏អក្សរសិល្ប៍ទាំងឡាយណាដែល កើតឡើងនិងមានអត្ថិភាព ដោយមានការនិយាយតៗគ្នា ពីមនុស្សម្នាក់ មកមនុស្សម្នាក់ពីតំបន់មួយមកតំបន់មួយពុំស្គាល់ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធកាល កំណត់តែងមិនច្បាស់លាស់។ ខ្លឹមសាររបស់វាលើកឡើងពីជីវភាពរស់ ប្រជាជនដែលផ្ទុកទៅដោយការពិត តាមការប្រែប្រួលសង្គមដែល ប្រជា ជន លោករស់នៅ។

ដូច្នេះទើបយើងឃើញថា ស្មារតីដែលនោះមានផ្ទុកទៅដោយពុទ្ធិរបស់ ខ្មែរដូចជា៖

- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពីធម្មជាតិ ដូចជារឿងក្នុងទេវកថា និងនិទានកថាជាដើមដូចជា រឿងអ្នកតាទឹកអ្នកតាភ្នំ កំណើត រន្ទះ ព្រះចន្ទ្រ តាដក់ដាស់កូនក្រូច ភ្នំប្រសាញ់ស្រី
- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពីនាមឋាន ប្រពៃណី ទំនាក់ទំនង ប្រវត្តិសាស្ត្រ ដូចជាក្នុងរឿងព្រេង ភ្នំនាងកង្រី ភ្នំសំពៅ ភ្នំតាម៉ៅ

- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពីដើមកំណើត ជនជាតិ ទីកន្លែង រឿងព្រេងថោងនាងនាគ
- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពី បទពិសោធន៍និងជីវភាពសង្គម រឿងនាយខ្វាក់នាយខ្វិន សុភាសិត៣០តម្លឹង ចៅផ្កាប់ត្រឡោក
- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពីជំនឿប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់រឿងឪពុកក្មេកវេសកូនប្រសា ចៅផ្កាប់ត្រឡោក
- ពុទ្ធិទាក់ទងនឹងការពន្យល់អំពីការដឹកនាំសង្គម រឿងគង់ហ៊ានធនញ្ជួយ សង្គ្រាមគីង្គក់និងតាមព្រហ្ម។

៥/ តើអក្សរសិល្ប៍មានគោលនិយមអ្វីខ្លះ?

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ត្រូវបានអ្នកនិពន្ធ សរសេរចងក្រងឡើងទៅតាមលោកទស្សនៈ ដែលទទួលឥទ្ធិពលពីមជ្ឈដ្ឋានសង្គម។ ការទទួលឥទ្ធិពលនេះ អ្នកនិពន្ធរួមទទួលគោលនិយមពីសាសនា ឬមនោគរីវិជ្ជាណាមួយ។ ឆ្លងតាមន័យខាងលើនេះ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរមានគោលនិយមដូចជា

- អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយម
- អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបពុទ្ធិនិយម
- អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយម
- អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបបរទេសនិយម

៦/ តើអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយមមានលក្ខណៈសម្គាល់ដូចម្តេច?

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយម គឺជាស្នាដៃដែលអ្នកនិពន្ធសរសេរឡើងនេះដោយទទួលឥទ្ធិពលពីទស្សនៈនៃលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយនៃលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍នោះវិញ។ ជាទូទៅស្នាដៃនេះច្រើនពេលដល់អាទិទេពទាំងបីអង្គ មានព្រះព្រហ្ម ព្រះវិស្ណុ ព្រះសិវ។ អត្ថ

បទច្រើនសរសេរជាភាសាសំស្ក្រឹត ក្នុងដំណើររឿងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែប ព្រាហ្មណ៍និយមនេះ មានលក្ខណៈជាខ្មែរ ដោយអ្នកនិពន្ធ លោកប្រាស បញ្ចូលនូវឧត្តមគតិ មនោសាស្ត្រ និងការរស់រវើកខ្មែរ ប្រកបដោយហេតុ ភេទ សិល្ប៍សាស្ត្រប្លែកៗ ដែលខ្លួនធ្លាប់មានពីមុនមក។

លក្ខណៈសម្គាល់នៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបព្រាហ្មណ៍និយម៖

ក/ ការផ្ដើមរឿង

អ្នកនិពន្ធផ្ដើមរឿងដោយបង្ហាញពីឥទ្ធិពលរបស់អាទិទេពណាមួយ ក្នុងចំណោមអាទិទេពទាំងបីធំៗ។

ខ/ តួរឿង

តួអង្គ: តួអង្គឯកជារអាទិទេព តួអង្គព្រះវិស្ណុចាប់កំណើតជាមនុស្ស បើកើតជាមនុស្សប្រុស ជាមនុស្សអស្ចារ្យ តួអង្គផ្សេងទៀតមានដូចជា ឥសី យក្ស សត្វ ជាដើម។

ដំណើររឿង: រឿងអន្លាយ ចម្បាំងដោយប្រើយុទ្ធសាស្ត្រអស្ចារ្យ

ទីកន្លែង: ជាកន្លែងអស្ចារ្យដូចជា ក្រុងឫស្សីកែវ ព្រៃហេមពាន្ត ឋាន បាតាល កន្លែងជាច្រើនទៀតដែលទាក់ទងទៅនឹងទីឋានប្រទេសឥណ្ឌា។

ចំណោទបញ្ហា: ទំនាស់រឹបត្អិតរវាងសភាវណ្ណនិងរកាក្រក់

សម្រាយបញ្ហា: ដោះស្រាយដោយធ្វើសង្គ្រាម សងសឹកគ្នា ដោយ ប្រើសិល្ប៍សាស្ត្រអស្ចារ្យ ដោយមានអន្តរាគមន៍ពីកម្លាំងក្រៅខ្លួន ករណី បញ្ហានោះដោះស្រាយមិនចេញ។

ស្នេហា: មកពីឥទ្ធិពលអាទិទេពជាអ្នកឈ្នះបានទទួលស្នេហាៗច្រើន ជាហេតុនាំឱ្យមានបញ្ហាទំនាស់រឹបត្អិត។

កម្មវត្ថុ: កើតឡើងដោយទំនាស់វិបត្តិ រវាងសភាវណ្ណនិងអាទិភាព ច្បាប់ ទាស់ទែងគ្នា ធ្វើឱ្យមានទារុណទាំងសងខាង ទាំងផ្លូវកាយនិងចិត្ត។

ឧត្តមគតិរឿង: អប់រំមនុស្សឱ្យជឿលើអាទេព កម្លាំងក្រៃខ្លួន បណ្តុះគំនិតសងសឹកគ្នា ហើយជឿថាទុក្ខសោក ល្អ អាទិភាព របស់យើង អាទិទេពជាអ្នកផ្តល់ឱ្យ និងឱ្យប្រកាន់ពាក្យសច្ចៈ។

គ/ បញ្ចប់រឿង

អ្នកនិពន្ធបានបញ្ចប់រឿងដោយ ឱ្យតួអង្គតំណាងសភាវណ្ណជាអ្នក ឈ្នះសភាវអាទិភាព ដូចរឿងរាមកេរ្តិ៍ព្រះរាមជាសភាវណ្ណជាដើម។

៧/ ចូរបង្ហាញពីឥទ្ធិពលព្រាហ្មណ៍មកលើជីវភាពសង្គមខ្មែរ?

លទ្ធិសាសនាមានឥទ្ធិពលមកលើសង្គមខ្មែរ យ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុត សាសនានេះ បានហូរជ្រាបចូលក្នុងជីវភាពសង្គមខ្មែរ តាមរយៈប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ធ្វើឱ្យប្រជាជនប្រតិបត្តិលាយទ្បាញនិងជំនឿខ្មែរសុទ្ធសាធ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះដូចជា៖

- ពិធីបង្កក់ប្រសិទ្ធិពរជ័យ ជញ្ជាត់ព្រលឹង អន្លង់ព្រលឹង
- ពិធីសែនព្រេន មង្គលការ បង្វិលពពិល ស្លាធម៌ បាយសី
- ពិធីសែនព្រេនមានរាងទេវតាជាច្រើនថ្នាក់
- ពិធីរំលាយសព ផ្គុំរូប ព្យាបាលជំងឺ ប្រើមន្តអាគមន៍ ស្រោចទឹក សកតោះផ្លូវ រំដោះគ្រោះលើករាសី
- ប្រើប្រាស់ភាសាសំស្ក្រឹត តាមរយៈសិលាចារឹក។

៨/ តើអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបពុទ្ធនិយមមានលក្ខណៈសម្គាល់ដូចម្តេចខ្លះ?

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបពុទ្ធនិយម ជារឿងរ៉ាវផ្សេងៗដែលទាក់ទងទៅ នឹងការលើកយកទ្រឹស្តីពុទ្ធសាសនាមកធ្វើជាគោល ដែលទ្រឹស្តីទាំងនោះ

ស្ថិតនៅក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក មានលក្ខណៈជាពុទ្ធវចនៈសុទ្ធសាធសរសេរ
ជាភាសាបាលី។ តាមរយៈអ្នកនិពន្ធបានលើកយកទស្សនកម្មផល បញ្ហា
បុណ្យបាប ផលល្អអាក្រក់ មកចោទនិងដោះស្រាយជាដើម។

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបពុទ្ធនិយមមានលក្ខណៈសម្គាល់ដូចជា៖

ក/ ការផ្ដើមរឿង

អ្នកនិពន្ធផ្ដើមរឿងដោយធ្វើបទនមស្ការ និងមានតំណាលថាព្រះ
អង្គទ្រង់គង់ក្នុងទីអារាមណាមួយ ហើយទ្រង់សម្ដែងអតីតជាតិរបស់ព្រះ
អង្គទៅកាន់ពុទ្ធបរិស័ទ។

ខ/ តួរឿង

តួអង្គៈ តួអង្គឯកប្រសជាពោធិសត្វ តួអង្គឯកស្រីជាកន្សែងរោជ្ជ
និងមានតួអង្គផ្សេងៗទៀតជាមនុស្ស ទេវតា យក្ស សត្វ ជាដើម។

ទីកន្លែងៈ ជាកន្លែងអស្ចារ្យ នគរពារាណសី នគរតក្កសីលា
នគរសិម្ពលី ព្រៃហេមពាន្ត ព្រៃគិរីវង្គត់...។

ចំណោទបញ្ហាៈ ទំនាស់វិបត្តិពោធិសត្វ និងសង្គមមនុស្ស ទំនៀម
ទម្លាប់ កម្មពៀរ...។

ដោះស្រាយបញ្ហាៈ តាមបែបសីលធម៌ អប់រំមនុស្ស ឱ្យមានចិត្ត
សន្តិភាព ខន្តី អហិង្សា...។

ស្នេហាៈក្នុងរឿងពុទ្ធនិយមសុទ្ធសាធជាស្នេហាបរិសុទ្ធ គួរអតីតជាតិ
កម្សត់ៈ កើតឡើងដោយការព្រាត់ប្រាស់តាមរយៈសង្គមមនុស្ស កម្ម
ពៀរ ឬទំនៀមទម្លាប់...។

ឧត្តមគតិៈ ដំណើររឿងបានអប់រំមនុស្ស ឱ្យស្គាល់បុណ្យបាប ស្រលាញ់សន្តិភាព ធ្វើអំពើល្អវៀរចាកអំពើអាក្រក់ ខំប្រឹងតស៊ូព្យាយាម ជឿជាក់លើកម្លាំងឬសមត្ថភាពខ្លួនឯង។

គ/ បញ្ចប់រឿង

អ្នកនិពន្ធ លោកបានបញ្ចប់រឿងដោយមានការសជាតិគួរអង្គុយជា ព្រះពោធិសត្វនិងកន្សែងសារពេជ្រ គួរអង្គុយអាក្រក់ជាទេវទត្តនិងនាងចិញ្ចា។

៩/ តើអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយម មានលក្ខណៈសម្គាល់ដូចម្តេច?

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយម ជាអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ដែលបង្ហាញ ពីជីវភាពជាក់ស្តែងរបស់ខ្មែរ ស្របទៅតាមវប្បធម៌ សង្គមធម៌ អក្សរសិល្ប៍ ខ្មែរជាប់របស់ខ្មែរពិតៗ។ វាជារឿងតាមមួយ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំង ពីសង្គមបរិយាកាស ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ប្រវត្តិសាស្ត្រ ភូមិសាស្ត្រ និងការប្រកប អាជីវកម្មរបស់ខ្មែរពិតៗ។

អត្ថបទខ្មែរច្រើនសរសេរជារឿងប្រលោមលោកពាក្យរាយ តែក៏អាច មានពាក្យកាព្យខ្លះដែរ រឿងនោះសម្រាប់អានកម្សាន្តផង និងសម្រាប់អប់រំ ទូន្មានប្រៀបប្រដៅផងដែរ។ អត្ថបទសរសេរជាភាសាខ្មែរទំនើប ពាក្យសម្តី របស់អ្នកស្រុកថ្នាក់ខ្ពស់ កណ្តាល ទាប ពុំសូវមានប្រើភាសាសំស្ក្រឹត បាលី ដែលពិបាកអាននោះទេ។

លក្ខណៈសម្គាល់នៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយមដូចជា៖

ក/ ការផ្ដើមរឿង៖ អ្នកនិពន្ធផ្ដើមរឿងទៅតាមតាមភាពជាក់ស្តែង។

ខ/ តួរឿង

តួរឯកៈ មានតួរឯកជាមនុស្ស ចាប់ពីមនុស្សជាន់ទាបបំផុតក្នុងសង្គម រហូតដល់អភិជន តួរឯកអមនុស្សមាន ខ្មោច ព្រាយ បិសាច អ្នកតា ទេវតា

និងតួអង្គ យក្ស សត្វ ជាដើម ដែលតួអង្គទាំងនោះតំណាងឱ្យមនុស្ស ឬ ជីវភាពក្នុងសង្គមមនុស្ស...។

ទឹកនៃង្គៈ ដំណើររឿងប្រព្រឹត្តទៅនៅក្នុងភូមិស្ថាននៃស្រុកខ្មែរ តែក៏ មានទឹកនៃង្គៈរចនាវិយខ្លះៗដែរ។

ចំណោទបញ្ហា: ជាទំនាស់រឹបត្តិដែលកើតក្នុងជីវភាពរបស់មនុស្សប្រ ចាំថ្ងៃ ដូចភាពអយុត្តិធម៌ ជំនឿ ប្រពៃណី ការរំលោភសិទ្ធិ សេរីភាព និយាយរួមទំនាស់អ្នកខ្លាំង និងអ្នកខ្សោយ។

ដោះស្រាយបញ្ហា: ការដោះស្រាយដោយតួអង្គ ពឹងផ្អែកទៅលើ សមត្ថភាពផ្ទាល់ខ្លួន គឺដោយគ្មានអន្តរាគមន៍ពីកម្លាំងក្រៅខ្លួន។ វិធីដោះ ស្រាយអាចមានសន្តិវិធីដោយប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋាន ដោយកម្លាំងសាមគ្គី ជាដើម។

ស្នេហា: ស្នេហារវាងមនុស្សនិងមនុស្សកើតឡើងទៅតាមបែបទម្លាប់ ជាតិ។

កម្មវត្ថុ: កើតឡើងដោយការធ្វើទារុណកម្ម ការបំបិទសិទ្ធិសេរីនៃតួ អង្គមានអំណាច ទៅលើតួអង្គដែលទន់ខ្សោយ។

ឧត្តមគតិ: បានលើកយកបញ្ហាលោកិយសច្ចៈមកចោទនិងដោះស្រាយ ដូចនេះជម្រើសនៃរឿងបានអប់រំឱ្យមនុស្ស៖

មានសីលធម៌ល្អ ស្រលាញ់ភាពយុត្តិធម៌ ធ្វើអំពើល្អ

ស្អប់ខ្ពើមអំពើអយុត្តិធម៌ ជឿជាក់លើខ្លួនឯង

ខំប្រឹងតស៊ូព្យាយាម រស់នៅឱ្យមានអធិបតេយ្យភាពស្មើគ្នា

គ/ បញ្ចប់រឿង

ការបញ្ចប់រឿង គឺអប់រំ អ្នកអាន អ្នកស្តាប់ អ្នកសិក្សា តាមបែប គតិបណ្ឌិត ។ ការបញ្ចប់តាមបែបប្រលោមទំនើប មានឈ្មោះចាញ់ទៅ តាមការពិតជាក់ស្តែងនៃបញ្ហាដែលអ្នកនិពន្ធ បានឆ្លុះបញ្ចាំងជាទូទៅ អំពើល្អឈ្នះអំពើអាក្រក់...។

១០/ ហេតុអ្វីអក្សរសិល្ប៍ត្រូវមានលក្ខណៈជាតិ?

អក្សរសិល្ប៍ជា មុខវិជ្ជាមួយ ដែលមានមុខងារស្វែងរកសេចក្តីសុខ ឱ្យមនុស្សជាតិ ទាំងផ្លូវកាយ ទាំងផ្លូវចិត្ត តាមរយៈការកម្សាន្តសប្បាយ និងការអប់រំ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតជាមុខវិជ្ជាអក្សរសិល្ប៍នេះជាផ្នែកមួយនៃ វប្បធម៌ ដែលស្នាដៃនីមួយៗ លើកយកបញ្ហាសង្គមមកចោទនិងដោះស្រាយដូចនេះតាមរយៈនៃការឆ្លុះបញ្ចាំងក្នុងស្នាដៃ ដើម្បីរួមចំណែកនៃ ការអប់រំ អ្នកអាន អ្នកស្តាប់ អ្នកសិក្សា អ្នកនិពន្ធត្រូវតែបញ្ជ្រាបអំពី ទស្សនជាតិ ចិត្តគំនិតជាតិ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ជាតិ ឱ្យអ្នកអាន អ្នកស្តាប់ អ្នកសិក្សា បានយល់បានស្គាល់ និងមានចិត្តស្រលាញ់លើ វប្បធម៌ជាតិខ្លួន។

យ៉ាងនេះដើម្បីឱ្យខ្លួនសារនៃស្នាដៃដទៃមាំ អ្នកនិពន្ធត្រូវចាំបាច់ តែ បញ្ចូលលក្ខណៈជាតិឱ្យបានច្រើនបំផុត។

១១/ តើលក្ខណៈជាតិក្នុងអក្សរសិល្ប៍ស្តែងឡើងយ៉ាងដូចម្តេច?

អក្សរសិល្ប៍មានលក្ខណៈជាតិជាស្នាដៃដែលបានបង្ហាញលក្ខណៈ ពិសេសរបស់ជាតិមួយខុសប្លែកពីបរទេស តាំងពីដំនើរ ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ទស្សនសង្គមព្រលឹងជាតិឱ្យមានភាពស្ថិតស្ថេរជាអមត។

លក្ខណៈជាតិក្នុងអក្សរសិល្ប៍ស្តែងឡើងតាមរយៈអត្ថន័យនិងអត្ថ រូប មានខ្លឹមសារទាំងនេះ បានលើកឡើងពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ភូមិសាស្ត្រ វប្ប

ធម៌ ធម្មជាតិ...ធ្វើជាកម្មវត្ថុឆ្លុះបញ្ចាំងក្នុងក្របខ័ណ្ឌជាប្រធានបទជាតិ ទោះជាស្តែងឡើងតាមរយៈ កំណាព្យក្តី ចម្រៀងក្តី សិល្បៈផ្សេងៗក្តី ឬ បែបណាក៏ដោយ។

លក្ខណៈជាតិដែលជ្រាលជ្រៅជាងនេះទៅទៀតគឺការបង្ហាញនៅ រូបារម្មណ៍តាមរយៈវិធីតែងនិពន្ធ ដែលបង្កប់នូវខ្លឹមសារជាតិផ្ទាល់។

១២/ ចូរបង្ហាញលក្ខណៈជាតិតាមរយៈរឿងទំទាវ?

រឿងទំទាវ បានបង្ហាញលក្ខណៈជាតិដូចតទៅ៖

តាមរយៈរឿងនេះ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីស្នេហានិងប្រពៃណី នំមិនធំជាងនាឡិកា។

មូលបញ្ហារឿង បញ្ហាសំខាន់នៅក្នុងរឿង គឺបង្ហាញពីការតស៊ូទាម ទារសិទ្ធិសេរីភាព ស្នេហារបស់អ្នកទាំងពីរដែលមានលក្ខណៈជាបុគ្គល ស្ថិតនៅ ក្រោមឥទ្ធិពលអំណាចគ្រួសារ យ៉ាងតឹងរ៉ឹង។ បញ្ហាសំខាន់ មួយ ទៀតគឺ ការគ្រប់គ្រងសង្គមនិងការផ្តល់យុត្តិធម៌ដល់ជនរងគ្រោះ។

ការបង្ហាញតួអង្គ មានតួអង្គបង្កប់នូវលក្ខណៈជាតិ

- ទុំ ពេញវ័យចូលបួស រៀនធម៌ រៀនអក្សរ រៀនវិជ្ជាជីវ ដែល មានព្រះសង្ឃជាគ្រូ
- នាងទាវ ពេញវ័យចូលម្តប់ ដើម្បីរៀបចំចិត្តគំនិត វិជ្ជាមេផ្ទះ ត្រៀមខ្លួនទៅអនាគត
- ម្តាយទាវតំណាងឱ្យចិត្តគំនិតអ្នកគ្រប់គ្រងគ្រួសារខ្មែរទាំងឡាយ ចង់ឱ្យកូនខ្ពស់មុខខ្ពស់មាត់ មានទ្រព្យសម្បត្តិ បុណ្យសក្តិ តាម ការយកចិត្តទុកដាក់កូនចៅមានគុស្រករ
- អរជុន តំណាងឱ្យមន្ត្រីមានអំណាចលើសលុបធ្វើអ្វីក៏បាន

- រាមាជើងព្រៃ តំណាងឱ្យរបបសង្គមខ្មែរដែលគោរពរបបរាជានិយម

ប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់

- មានពិធីចូលម្តប់
- ពិធីចូលស្តីដណ្តឹង
- ការនិមន្តព្រះសង្ឃសូត្រធម៌តាមគេហដ្ឋាន
- ទាំងរាស្ត្រ ទាំងមន្ត្រី ចូលចិត្តសិល្បៈដូចគ្នា។

ជំនឿសាសនា

- ជឿលើហោរាទស្សនា
- ម្តាយទាវកាន់សីលទៅវត្ត តាមជំនឿព្រះពុទ្ធសាសនា
- ជឿលើមន្តអាគមន៍ ទុំបានសេពមន្តសារីកាលិនថោងដាក់នាងទាវឱ្យស្រលាញ់ខ្លួន។

ធម្មជាតិ ធម្មជាតិអ្នកនិពន្ធ បានបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពធម្មជាតិដែលមាននៅក្នុងប្រទេសខ្មែរទាក់ទងនឹងព្រៃព្រឹក្សាបក្សាបក្សីមច្ឆាជាតិ។ ភូមិសាស្ត្រ ដំណើររឿង បានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសខ្មែរដូចជាបាត់ដំបង ឃ្លុំ លង្វែកជាដើម។

ភាសា អ្នកនិពន្ធប្រើភាសាជាតិ ជាភាសាមូលដ្ឋាន ដូចជាឈ្មោះ ទុំ ទាវ នោ ពេជ្រ ។ ដំណើររឿងទាំងមូល អ្នកសរសេរជាពាក្យកាព្យបទពាក្យពាក្យប្រាំពីរដែលគេបានយកមកប្រើជាស្នូតក៏បានច្រៀងក៏បាន អានក៏បាន...។

លក្ខណៈព្រលឹងជាតិ ភក្តីភាពរបស់តួអង្គទុំទាវដែលតំណាងឱ្យចរិតខ្មែរពិតៗ។

១៣/តើទស្សនាវដ្តីជាអ្វី? ទស្សនាវដ្តីក្នុងរឿងទស្សនាវដ្តីខ្លះ? តាមរយៈទស្សនាវដ្តីទាំងនេះបានផ្តល់ទស្សនាវដ្តីយ៉ាងណាខ្លះ ក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍសង្គម?

ទស្សនាវដ្តី មានន័យថាគឺជាទស្សនាវដ្តីទាំង១០ គឺជាការិយាល័យលើលំដាប់ ឬជាគុណភាពនៃប្រព័ន្ធប្រសើរដែលអង្គពោធិសត្វបានបំពេញដើម្បីត្រាស់ជាព្រះពុទ្ធអង្គ។

ទស្សនាវដ្តីក្នុងរឿងទស្សនាវដ្តីដូចជា៖

- នេក្ខម្មទស្សនាវដ្តី(ការចេញចាកបួស)រឿងតេមិយ
- វិរិយទស្សនាវដ្តី(ការព្យាយាម)រឿងមហាជនក
- មេត្តាទស្សនាវដ្តី(ការរាប់រានមិនរើសមុខ)រឿងសុវណ្ណសាម
- អធិដ្ឋានទស្សនាវដ្តី(ការតាំងចិត្តស៊ុបទៅលើជំនឿអ្វីមួយជាការប្រសើរបរិសុទ្ធ)រឿងនេមរាជ
- បញ្ញាទស្សនាវដ្តី(ការដឹងច្បាស់នៃសេចក្តីពិត)រឿងមហេសី
- សីលទស្សនាវដ្តី(ការរក្សាកាយវាចាចិត្តឱ្យល្អបរិសុទ្ធ)រឿងភូរិទត្ត
- ខន្តីទស្សនាវដ្តី(ការអត់ធ្មត់)រឿងចន្ទកុមារ
- ឧបេក្ខាទស្សនាវដ្តី(ការតាំងចិត្តដាក់កណ្តាលស្មើគ្នា)រឿងនារទ
- សច្ចទស្សនាវដ្តី(ការកាន់សេចក្តីពិត)រឿងវិបុលបណ្ឌិត
- ទានទស្សនាវដ្តី(ការដាក់ទានដាច់រំលោយផ្សេងៗ)រឿងវេស្សន្តរ

ទស្សនាវដ្តីទាំង១០នៃរឿងទស្សនាវដ្តីនេះ គឺបានផ្តល់ជាទស្សនាវដ្តីសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍសង្គមដូចតទៅ៖

- អប់រំមនុស្សឱ្យកាន់កាប់នូវសីលធម៌
- អប់រំមនុស្សឱ្យចេះយកបញ្ហាមកប្រើក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហា

- អប់រំមនុស្សឱ្យមានសច្ចធម៌ អាណិតអាសូរ ដល់មនុស្សផងគ្នា
- អប់រំមនុស្សឱ្យមនុស្សមានចិត្តទូលំទូលាយ ចេះធ្វើអំណោយទានដល់អ្នកទន់ខ្សោយទាំងឡាយ
- អប់រំមនុស្សឱ្យមានការតស៊ូព្យាយាមក្នុងការងារ មានការតាំងចិត្តមុតមាំខន្តី ប្រកាន់ចិត្តជាកណ្តាល។

ខ្លឹមសារទាំងនេះ យើងអាចចាត់ទុកជាគោលវិធីមួយសម្រាប់ថ្នាក់ដឹកនាំយកមកធ្វើជាបទពិសោធន៍ក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍសង្គម។ ជាងនេះទៅទៀតសកម្មភាពប្រារព្ធទាំង១០នេះ ក៏អាចឱ្យយើងយល់បានដែលថាការអភិវឌ្ឍសង្គមមួយទៅបានដោយភាពរឹងមាំជោគជ័យទៅល្អ ត្រូវចាប់ផ្តើមពីចំណុចអភិវឌ្ឍផ្នែកបញ្ញាស្មារតីមុនការឱ្យទាន។

១៤/ ចូរឱ្យនិយមន័យ ស្នេហាជាតិ និង ជាតិនិយម ? ពាក្យទាំងពីរនេះ មានលក្ខណៈដូចគ្នាដែរឬទេ? ចូរបង្ហាញតាមរយៈសកម្មភាពរបស់តួអង្គ នៃរឿងណាមួយក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ។

- ស្នេហាជាតិ មានន័យថា ការស្រឡាញ់ជាតិខ្លួនឯង ដោយហ៊ានលះបង់តស៊ូរកយុជីវិត ដើម្បីការពារជាតិ ការពារទ្រព្យសម្បត្តិមិនឱ្យបាត់បង់ ទោះបីជាខ្លួនត្រូវពាលជីវិត យ៉ាងណាក៏ដោយ។ ឧទាហរណ៍ សកម្មភាពរបស់តួអង្គក្រុងខ មហាវីរក កុម្មុករណ៍ ក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ តួអង្គទាំងនេះ ហ៊ានលះបង់រកយុជីវិត ដើម្បីការពារកិត្តិយសជាតិយក្ស ផលប្រយោជន៍ជាតិយក្ស ដែលត្រូវពួកបរទេសបំផ្លាញ។
- ជាតិនិយម មានន័យថាការដែលមានគំនិតស្រឡាញ់ជាតិដែរ តែគំនិតទាំងឡាយនោះលិចឡើងតាមរយៈការរក្សាអត្តសញ្ញាណ

ជាតិ ការយកលក្ខណៈជាធំ ដោយមិនចង្អុលពីលក្ខណៈបរទេស មិនចង់ឱ្យមានជាតិសាសន៍ផ្សេង ធ្វើអ្វីក្រៅពីលក្ខណៈជាតិនោះ ឡើយ។ ទោះបីបុគ្គលណាមួយទៅសល់ទីណាក៏ដោយ បើគេមាន គំនិតជាតិនិយម គេតែងតែបង្ហាញលក្ខណៈនោះ ឱ្យបរទេសបាន ស្គាល់ជានិច្ច។ ឧទាហរណ៍ រឿងធនញ៉ាយ បានការពារកិត្តិយស ស្តេចខ្មែរ នៅស្រុកចិន ការបង្ហាញអត្តសញ្ញាណខ្មែរតាមរយៈការ ធ្វើនំបញ្ចក ការធ្វើខ្លែងឯកជាដើម។

សរុបសេចក្តី ពាក្យទាំងពីរនេះ មិនមានន័យដូចគ្នាទេ ប៉ុន្តែក៏មិន អាចដាច់ពីគ្នាទាំងស្រុងបានដែរ បើគ្មានគំនិតជាតិនិយម ស្មារតីជាតិ និយម ក៏ស្ថិតនៅក្នុងគំនិតមួយមិនប្រាសឆ្ងាយដែរ។

១៥/ ដើម្បីឱ្យអក្សរសាស្ត្រជាតិ មានការរីកចម្រើន តើអ្នកត្រូវចូលរួមចំណែកយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ?

ក្នុងនាមជាកូនខ្មែរ ដើម្បីទ្រង់អក្សរសាស្ត្រជាតិ ឱ្យរីកចម្រើន៖

- រក្សាទម្រង់អក្សរសាស្ត្រជាតិ ឱ្យបានគង់វង្សបន្តយន្តការសិក្សា ស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ពាក្យប្រើប្រាស់ឱ្យបានត្រូវតាមក្បួនខ្នាត ដោយរក្សានូវគោលការណ៍ឯកភាពក្នុងសំណេរ(អក្ខរាវិរុទ្ធ)ការ បង្កើតកម្ចីពាក្យនិងអំណាច។
- ការបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយ ក្នុងមជ្ឈដ្ឋានជាតិ ទូលាយ ពិសេសបានត្រឹមត្រូវស្ថានសិក្សា ក្នុងប្រទេស និងបន្តឈានទៅ ដល់ការផ្សព្វផ្សាយបន្តនៅបរទេសថែមទៀត។
- ប្រើប្រាស់ភាសាជាតិជាយាន តាមការងាររដ្ឋបាលក៏ដូចជាការងារ ផ្សេងៗឱ្យបានត្រឹមត្រូវ តាមគោលការណ៍ឯកភាពមកខាងលើ។

- លើកស្ទួយតម្លៃភាសាជាតិ តាមរយៈការផ្សព្វផ្សាយពាណិជ្ជកម្មផ្សេងៗគឺត្រូវធ្វើឱ្យតួអក្សរខ្មែរធំជាងតួអក្សរបរទេស។
- លើកស្ទួយតម្លៃភាសាជាតិក្នុងការបង្កើតស្នាដៃអក្សរសាស្ត្រជាតិឱ្យបានច្រើន ឯកសារនានាត្រូវសរសេរជាភាសាជាតិ ដូចជាអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ អត្ថបទវិទ្យាសាស្ត្រ ច្បាប់ បច្ចេកទេស ជាដើម។ ដូច្នេះយើងត្រូវប្តូរមន្ត្រី ថែរក្សាព្រលឹង ពង្រីកអក្សរសាស្ត្រជាតិឱ្យបានរីកចម្រើន និងខិតខំសិក្សាភាសាបរទេសថែមទៀតផងដែរដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការស្វែងយល់អំពីព័ត៌មានពិភពលោក។

១៦/ តើលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យមានន័យដូចម្តេច? តើមានគោលការណ៍សំខាន់ៗអ្វីខ្លះ? ចូរបង្ហាញសញ្ញាណប្រជាធិបតេយ្យក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ?

- លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ គឺជាការផ្តល់អំណាច ដល់ប្រជាពលរដ្ឋមានន័យថាប្រជាពលរដ្ឋជាម្ចាស់អំណាចក្នុងការជ្រើសរើស អ្នកដឹកនាំរបស់ខ្លួនឬការសម្រេចកិច្ចការអ្វីមួយ។

- លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យត្រូវមានការបែងចែកអំណាចជាបី ដាច់ពីគ្នាដែលមានតុល្យភាពលើការត្រួតពិនិត្យគ្នាទៅវិញទៅមកអំណាចទាំងបីនោះគឺ៖

- អំណាចនីតិបញ្ញត្តិ(សភា)
- អំណាចនីតិប្រតិបត្តិ(រដ្ឋាភិបាល)
- អំណាចតុលាការ(តុលាការ)

គោលការណ៍ទាំងប្រាំបីសំខាន់ៗមានដូចជា៖

- ពលរដ្ឋទាំងអស់មានសិទ្ធិចំពោះមុខច្បាប់ ការរក្សាបំរើ។

- ពលរដ្ឋគ្រប់រូបមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការនិយាយស្តី ការបង្កើតសមាគម និងមានសិទ្ធិពេញទីខាងជំនឿសាសនា។
- ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិចូលរួមប្រជុំធ្វើបាតុកម្មឬញាតិដោយសន្តិវិធី
- ពលរដ្ឋមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់របស់ខ្លួន សេរីភាពសារព័ត៌មាន និងសេរីភាពបោះពុម្ពផ្សាយ។
- ការគ្រប់គ្រងត្រូវផ្អែកតាមផ្នែកច្បាប់ ដែលត្រូវអនុវត្ត (ប្រជាពលរដ្ឋ រដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នរដ្ឋ។
- រដ្ឋសភា និង រដ្ឋាភិបាល ត្រូវកើតឡើងដោយ ការបោះឆ្នោតទៀត ត្រូវមានបក្សនយោបាយចូលរួមច្រើន ត្រូវបោះឆ្នោតដោយសេរីត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌និងសម្ងាត់។
- ពលរដ្ឋទាំងពីរភេទមានសិទ្ធិឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតនិងឈរជាតំណាងរាស្ត្រ។
- រំណាចតុលាការត្រូវឯករាជ្យពេលគឺជម្រះក្តីដោយយុត្តិធម៌។

កត្តាទាំងប៉ុន្មានខាងលើនេះ ជាគោលការណ៍នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែលប្រទេសស្នេហាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យលើលោក ទទួលយកនិងធ្វើឱ្យភាពរីកចម្រើនទូទាំងពិភពលោក។ ៧

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ តាមខ្លឹមសារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដោយបានលើកឡើងនេះ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ពុំមានលក្ខណៈមួយបំពេញគ្រប់គោលការណ៍ទាំងនោះឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គំនិតទាំងឡាយក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ វាបានស្តែងចេញនូវសញ្ញាណប្រជាធិបតេយ្យតាមរយៈគំនិតមួយចំនួន ក៏ដូចជាសកម្មភាពរបស់តួអង្គ

មួយចំនួនជាក់ស្តែង រឿងប្រាសាទអង្គរវត្ត ព្រះរាជទិព្វថ្មីៗនៅលើដៃន
ចាស់ ព្រះវេស្សន្តរ សង្គ្រាមគង្គក៏និងតាព្រហ្ម...។

១៧/ អក្សរសិល្ប៍ជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងតថសង្គម។ តាមន័យនេះ តើរឿង
ភូមិតិរច្ឆានបានឆ្លុះបញ្ចាំងទិដ្ឋភាពខ្មែរយ៉ាងដូចម្តេច?

អក្សរសិល្ប៍ជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងពីតថភាពក្នុងសង្គមខ្មែរ មានន័យ
ថាតាមរយៈស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ណាមួយ យើងអាចស្គាល់ អាចដឹង នូវ
ព្រឹត្តិការណ៍អាចមើលឃើញនូវរាល់បញ្ហាសង្គម ដែលអ្នកនិពន្ធលើក
យកមកបង្ហាញ ក្នុងស្នាដៃរបស់ខ្លួនដូចជា រឿងភូមិតិរច្ឆាន យើងអាច
ស្គាល់ ដឹង នូវព្រឹត្តិការណ៍សង្គមសំខាន់ៗដូចជា៖

-នយោបាយប្រទេសខ្មែរមិនមានអធិបតេយ្យភាពនិងឯករាជ្យទេ
ប្រទេសស្ថិតនៅក្រោមអំណាចបារាំង សូម្បីព្រះរាជាក៏ពុំមានសិទ្ធិអ្វី
ដែលអាចជួយប្រទេសជាតិបានដែរ។

-ជីវភាពប្រជាជន ប្រជាជនរស់នៅមានការលំបាកវេទនា បារាំង
ជំរិតទារពន្ធក្នុងមួយឆ្នាំមនុស្សម្នាក់បង់ពន្ធ៥រៀល តម្លៃទំនិញឡើងខ្ពស់
ហួសពីសមត្ថភាពប្រជាជន។ ប្រជាជនជាប់កំណែនកម្មករបារាំងធ្វើជា
ទាហានច្បាំងជាមួយពួកអាឡឺម៉ង់សង្គ្រាមលោក។

-ជំនឿសាសនា ប្រជាជនជឿលើព្រះពុទ្ធសាសនា ធ្វើបុណ្យសព
លោកប្រាជេស តាមទម្លាប់អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា។ ក្រៅពីនេះប្រជាជន
នូវមានជំនឿលើការបង់ស្រន់ ជឿលើបាតុភូតផ្កាយដុះកន្ទុយ។

-ការតស៊ូរបស់ប្រជាជន ដើម្បីសេរីភាពក្នុងការរស់នៅ លោកជួន
និងនៅ ព្រមទាំងអ្នកក្លាហានទាំង២០នាក់ បានក្រោកឈរឡើងតតាំង
សម្លាប់បារាំងប្រាជេស ដែលគាត់ប្រើអំណាចយោធាយោធន៍មកលើខ្មែរ។

- កីឡា មានហាត់ក្បាច់គុនខ្មែរ សាកល្បងគុនគ្នាពីភូមិមួយទៅទីភូមិមួយទៀត។

- ពិធីសែនព្រេន លោកសុវណ្ណនិងនាងតន់ យកគ្នាជាប្តីប្រពន្ធបានត្រឹមធ្វើពិធីសែនព្រេន។

- ទណ្ឌកម្មរបស់បារាំង បារាំងបានប្តូរឈ្មោះភូមិក្រាំងឡាវ ទៅជាភូមិតិរច្ឆាន ហើយបង្គាប់ឱ្យប្រជាជន ធ្វើពិធីបុណ្យរំលឹកវិញ្ញាខ័ន្ធលោកបារមីសរាល់ថ្ងៃ១៨មេសារៀងរាល់ឆ្នាំ។

១៨/ ចូរប្រៀបធៀបស្នេហាព្រះរាមនិងក្រុងរាពណ៍ចំពោះនាងសីតា?

ព្រះរាមនិងក្រុងរាពណ៍ជាតួអង្គខ្លាំងពូកែដូចគ្នា តួអង្គទាំងពីរនេះបានស្រលាញ់នាងសីតាទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយយើងឃើញថាការស្រលាញ់របស់អ្នកទាំងពីរនេះចំពោះនាងសីតាមានលក្ខណៈដូចគ្នានិងខុសគ្នាដូចមានតទៅ៖

លក្ខណៈដូចគ្នា

- ស្រលាញ់នាងសីតាដូចគ្នា
- ព្រះរាមតស៊ូយកនាងសីតារហូតដល់ក្រុងលង្ការ ទោះបីជាមានឧបសគ្គយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្រុងរាពណ៍ខំរកគ្រប់មធ្យោបាយគ្រប់បែបយ៉ាងទុកនាងសីតាធ្វើជាមហេសី។
- ព្រះរាមក្រុងរាពណ៍មានបំណងរួមរស់ជាមួយនាងសីតា
- នៅទីបញ្ចប់នៃរឿងអ្នកទាំងពីរពុំបាននាងសីតាដូចគ្នា។

លក្ខណៈខុសគ្នា៖

ព្រះរាម

- ព្រះរាមស្រលាញ់នាងសីតា នាងក៏ស្រលាញ់ព្រះរាមវិញ

- ព្រះរាមបាននាងសីតាដោយការបង្ហាញសមត្ថភាពលើកដូ
- ព្រះរាមចេះស្រលាញ់នាងសីតា តែមិនចេះសរសើរនាង
- ព្រះរាមស្រលាញ់នាងសីតាដោយបានរៀបអភិសេកត្រឹមត្រូវ
- ព្រះរាមនាងសីតាស្រលាញ់គ្នាតាំងពីកំលោះក្រមុំ

ក្រុងរាពណ៍

- ក្រុងរាពណ៍ស្រលាញ់នាងសីតាតែម្នាក់ឯង
- ក្រុងរាពណ៍ចេះសរសើរលម្អនាងសីតា
- ក្រុងរាពណ៍ស្រលាញ់នាងដោយចង់សងសឹកឱ្យនាងសូរបនខា
- ក្រុងរាពណ៍ស្រលាញ់នាងដោយការលួចឆក់ខុសប្រពៃណី
- ក្រុងរាពណ៍ ស្រលាញ់ស្រីច្រើនតែស្នេហាប្រពន្ធកេ។

១៩/ តើសិល្បៈរឿងរាមកេរ្តិ៍ ស្ថិតក្នុងចិត្តគំនិត សតិអារម្មណ៍ជីវភាព របស់ខ្មែរយ៉ាងណាខ្លះ?

សិល្បៈរឿងរាមកេរ្តិ៍ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ នៅតែមានប្រជាប្រិយភាពនិងបានដកជាប់នៅក្នុងចិត្តគំនិត សតិអារម្មណ៍ ជីវភាពខ្មែរជានិច្ច។ អ្វីៗទាំងនោះបានលេចឡើង តាមរយៈចំណេះដឹង និងចំណេះធ្វើ ការប្រតិបត្តិក្នុងសង្គមដូចជា៖

- ការប្រើប្រាស់ភាសាសំស្ក្រឹត ពាក្យមួយចំនួនរបស់ខ្មែរប្រើសព្វថ្ងៃមានប្រភពចេញពីភាសាសំស្ក្រឹត។
- ការសម្តែងសិល្បៈខ្មែរ រឿងរាមកេរ្តិ៍ បានធ្វើឱ្យសិល្បៈករខ្មែររៀបចំសម្តែងជារៀងរាល់ឆ្នាំ រាមលក្ស្យណ៍ដបលក្ស្យណ៍ ឆាកក្រសាលព្រៃ ឆាកស្នេហាព្រះរាម និងនាងសីតា ឆាកសង្គ្រាមរវាងកងទ័ពក្រុងរាពណ៍និងកងទ័ពព្រះរាម...។

- ចម្លាក់រូបសំណាក សិល្បៈចម្លាក់ខ្មែរមួយចំនួនបានយកដំណើរ រឿងរាមកេរ្តិ៍មកធ្លាក់ដូចជា ហេតុមានប្រយុទ្ធជាមួយក្រុងរាពណ៍ ទុក្ខិប្រយុទ្ធជាមួយពាលីជាដើម។
- កីឡាខ្មែរក្បាច់គុនខ្មែរមួយចំនួនបានយកក្បាច់ប្រយុទ្ធតាមរឿង រាមកេរ្តិ៍ដូចជាគុនត្រៃនៃកីឡាប្រដាល់ គុនតាមបែបព្រះរាមព័ទ្ធ សីមា ព្រះរាមថ្លែងសរ។
- គន្លឹះហោរា ក្បួនហោរាបានយកដំណើររឿងរាមកេរ្តិ៍មកទាយជា ដើមបង្ហាញពីដោគវាសនារបស់សត្វលោក។
- មន្តអាគមន៍ មានគាថាបាលី យកលំនាំតាមកម្លាំងទុក្ខិ ជាគាថា
- ឈ្មោះមុខម្តូបខ្មែរ ដូចជាឈ្មោះម្តូបព្រះរាមស្រង់ទឹក
- យុទ្ធសាស្ត្រល្បែងរុក ព្រះរាមចូលកោដ្ឋបញ្ជោតនាងសីតា
- ពិធីព័ទ្ធសីមា មុនពេលព្រះលក្ស្មណ៍ទៅជួយព្រះរាម បានគូស ព័ទ្ធសីមាជុំវិញនាងសីតា។
- ជំនឿប្រពៃណីខ្មែរ កាលណាស្រុកជួបគ្រោះរាំងស្ងួតគ្មានភ្លៀង គេតែងតែយករឿងរាមកេរ្តិ៍ទៅសម្តែងរហូតដល់មានភ្លៀងធ្លាក់ ទើបនាំគ្នាឈប់។

២០/ ចូរបង្ហាញពីភាពខុសគ្នារវាងព្រះរាមខ្មែរ និងព្រះរាមឥណ្ឌា?

យើងអាចនិយាយបានថា រឿងទាំងពីរនេះពិតជាមានទំនាក់ទំនង គ្នាទៅវិញទៅមកដោយមិនអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីគ្នាបានទាំងស្រុងនោះ ឡើយ។ ដូច្នេះភាពខុសគ្នានៃរឿងទាំងពីរនេះគឺ៖

រឿងព្រះរាម

- **ការផ្ដើមរឿង** ដោយមានបញ្ហាទំនាស់រវាងឥសីពិស្វាមិត្រនិងយក្សកាកនាសួរនេះជាឱកាសក្នុងការបង្ហាញតួអង្គព្រះរាម ជាបុរសពេញវ័យមានបុគ្គលភាពខ្លាំងពូកែ។

- **ចំណោទបញ្ហា** ពុំបានបង្ហាញពីអាទិទេពចុះមកចាប់កំណើតដូចរឿងរាមាយាណៈទេ គឺបង្ហាញពីរឿងរ៉ាវផ្សេងៗរបស់មនុស្សសាមញ្ញបញ្ហាមកចោទស្ដីតនៅត្រង់ ការប៉ះពាល់ផលប្រយោជន៍ និងកិត្តិយសគ្នាទៅវិញទៅមក។

- **សម្រាយបញ្ហា** ដោយបញ្ហាចោទជាបញ្ហារបស់មនុស្សការណ៍នោះក៏វិលជុំវិញក្របខ័ណ្ឌបញ្ហាមនុស្សសាមញ្ញដែរ។ អ្នកនិពន្ធបានឱ្យតួអង្គព្រះរាមចាញ់ល្បិចសត្រូវ ចេះប្រថ័ណ្ឌយំសោករស់សង្ឃឹម ឈ្មោះជាមួយក្មេងជាដើម។ ទីបញ្ចប់អ្នកទាំងពីរពុំបានជួបគ្នាវិញទេ។

- **តួអង្គ** តួអង្គមានចំនួនតិច តួអង្គនីមួយៗ ច្រើនតំណាងឱ្យមនុស្សក្នុងសង្គមដូចជា កោសល្យាណ កែកេសី សមុទ្រ រាម ភិរុត រាពណ៍ ពាលី...។

- **សកម្មភាពតួអង្គឯក** ព្រះរាមមានចាញ់មានឈ្នះ
- **ទីកន្លែងនៃរឿង** ទីកន្លែងនៃប្រទេសឥណ្ឌា
- **អត្ថបទ** សរសេរជាពាក្យខ្មែរ ប្រើជាភាសាខ្មែរសំស្ក្រឹតលាយ ទុំជាមួយនិងពាក្យខ្មែរបុរាណ ខ្មែរទំនើប។ អត្ថបទមានចំនួនពីខ្សែទី១-១០និង៧៥-៨០។ បទកំណាព្យក្នុងអត្ថបទបែបជាខ្មែរមានបទ សំណាវ ឱត ជើត ជាដើម។

រឿងរាមាយាណៈ

- **ការផ្ដើមរឿង** ផ្ដើមដោយបង្ហាញពីទិដ្ឋភាពក្រុងធូបុធ្យាប្រវត្តិ ស្ដេចសោយរាជ្យនៅនគរ។
- **ចំណោទបញ្ហា** បង្ហាញពីដំណើរអាទិទេពមកពីឋានលើចុះ មកឋានកណ្តាល ដើម្បីកំចាត់សភាវអាគ្រក់ ហើយរំលងទៅកាន់ឋានលើ វិញ្ញា បញ្ហាចោទស្ដីតនៅត្រង់ទំនាស់សាសា។
- **សម្រាយបញ្ហា** ដោយមានបញ្ហាចោទជាឿងរបស់អាទិទេព ការស្រាយក៏មានជាលក្ខណៈបែបអាទិទេពដែរ រាមា មានគុណសម្បត្តិ រហូតក្នុងការកម្ចាត់សភាវអាគ្រក់។ រាមានិងសីតា ជួបគ្នានិងរំលងទៅកាន់ ឋានសួគ៌វិញ។
- **តួអង្គ** មានតួអង្គច្រើនរាប់មិនអស់ ដែលមានឈ្មោះពីញាក ចាំដូចជា កោកល្យាណ កែកេយ៏ សុមិត្រា រាមា ភរតៈ រាវណ៍ វាលិន្ទ...។
- **សកម្មភាពតួអង្គឯក** តួអង្គរាមាឈ្នះរហូត
- **ទីកន្លែងនៃរឿង** មាននៅឋានទេវលោក មនុស្សលោក បាតាល
- **អត្ថបទ** សរសេរជាពាក្យកាព្យ សំស្រ្កឹតមានចំនួន២៤០០០ ស្លោក ចែកជា៧កណ្តា មានពាលកណ្តា ធូបុធ្យាកណ្តា អរណ្យកណ្តា កិន្ដិន្ទាកណ្តា សុន្ទរកណ្តា យុទ្ធកណ្តា។

ទោះបីជាឿងបង្ហាញពីភាពអស្ចារ្យ ប៉ុន្តែវានៅតែរំលងជុំវិញការពិត ជាឿងរបស់មនុស្ស ដូច្នេះតម្លៃនៃរឿង មានអច្ឆរិយផង តថរសផង។

លក្ខណៈខុសគ្នា រវាងរឿងទាំងពីរនេះ ដូចជាបានលើកឡើងមកខាង លើនេះ យើងអាចយល់កាន់តែច្បាស់ថាឿងរាមកេរ្តិ៍ជាឿងរបស់មនុស្ស ជាឿងស្ដីអំពីទំនាស់វិបត្តិមនុស្សក្នុងសង្គម។ តាមរយៈ អត្ថន័យ អត្ថរូប

អត្ថរស ធ្វើឱ្យរឿងនេះខុសពីរឿងរាមាយាណ ហើយយើងក៏អាចទុកថា រឿងរាមកេរ្តិ៍ជាមូលដ្ឋានវប្បធម៌ខ្មែរ និងជាអក្សរសិល្ប៍បែបមនុស្សនិយម មួយ។

២១/ ចូរបង្ហាញពីវិធីចោទនិងស្រាយនៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

ការចោទនិងស្រាយបញ្ហាក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរមានវិធីច្រើនយ៉ាង៖

ក/ វិធីចោទបញ្ហាគ្រប់ អត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ សុទ្ធតែមានចោទជា បញ្ហា ជួនកាលការចោទជាបញ្ហាផ្ទាល់ខ្លួន បញ្ហាគ្រួសារ បញ្ហាសង្គមជាតិ សឹង ក៏មាន។ ជួនកាលទៀតការចោទបញ្ហា អាចកើតមានតាមផ្លូវកាយ ផ្លូវចិត្ត និងតាមផ្លូវសម្ភារៈ។ បើគ្មានជាការចោទជាបញ្ហាទេនោះ ស្នាដៃអក្សរ សិល្ប៍ ក៏ពុំអាចមានខ្លឹមសារអប់រំ ពុំមានការបង្ហាញពីអំពើល្អ អាក្រក់ ឬ បញ្ហាអ្វីទៀតឡើយ។

ដោយមានការចោទជាបញ្ហាយ៉ាងនេះហើយ តម្រូវឱ្យអ្នកនិពន្ធដោះ ស្រាយបញ្ហាទាំងនោះទៅតាមវិធីផ្សេងៗផងដែរ។

ខ/វិធីដោះស្រាយបញ្ហា

ការដោះស្រាយបញ្ហានៅក្នុងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ មានច្រើនបែបយ៉ាងណាស់ដូចជា៖

- វិធីដោះស្រាយមធ្យោបាយផ្ទាល់ខ្លួន

វិធីនេះច្រើនមាន នៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយម។ តួអង្គ យល់ថា មតិ ទស្សន សមត្ថភាព របស់ខ្លួនពិតជាមានលក្ខណៈសមស្រប អាចដោះស្រាយបញ្ហាបាន ជួនកាលទៀត ទោះជាតួអង្គ ពុំមានបុគ្គលិក លក្ខណៈសមស្របក៏ដោយ តែបញ្ហាតម្រូវឱ្យប្រើមធ្យោបាយផ្ទាល់ខ្លួន។

២២/ តើមានលក្ខណៈអ្វីខ្លះដែលអាចចាត់ទុកថា រឿងទុំទាវ ពិតជាមានតម្លៃ ពិសេសខុសប្លែកពីអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ដទៃទៀត?

ការតែងនិពន្ធដែលអ្នកនិពន្ធអត្ថបទ ដែលអ្នកតែងតែធ្វើឱ្យអត្ថបទរបស់ខ្លួន មានលក្ខណៈពិសេសទៅតាមឧត្តមគតិរបស់គាត់ទៅតាមសង្គមប្រវត្តិ ដូចជារឿងអត្ថបទ ទុំទាវ យើងឃើញអត្ថន័យពិសេសរបស់វាខុសប្លែកពីអត្ថបទដទៃទៀតថា ឬ ផ្សេងៗដូចជា រឿងបែបព្រាហ្មណ៍និយម រឿងបែបពុទ្ធនិយម ទោះជាស្នាដៃទាំងនោះ មានតម្លៃពិសេសយ៉ាងណាក៏ដោយ តែបើពិនិត្យលើសង្គមបរិយាកាសវិញ ដំណើររឿងអ្នកនិពន្ធច្រើនលើកយកជីវភាពតូរអង្គទាក់ទងទៅនឹងញាតិវង្ស អភិជន មកចោទ និងដោះស្រាយប៉ុណ្ណោះ។ ចំណែកជីវភាពប្រជាជនសាមញ្ញ មិនឃើញយកមកបង្ហាញនៃដំណើររឿងទាក់ទងទៅនឹងធម្មជាតិ ក៏មិនស្ថិតនៅក្នុងស្រុកខ្មែរដែរ។ ជានេះទៅទៀតតូរអង្គនៃរឿងមានច្រើន មានសកម្មអស្ចារ្យខុសពីមនុស្សនៅក្នុងសង្គមខ្មែរ។

អ្វីដែលមានភាពអស្ចារ្យទាំងនោះ អ្នកនិពន្ធរឿង ទុំទាវ មិនបានបង្ហាញទេ និយាយរួមរឿងទុំទាវ ឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនខ្មែរពិតៗដូចជា៖

- ព្រះសង្ឃបានបង្ហាញពីរឿងទុំទាវខុសប្លែកពីសង្ឃដទៃ ដូចជា ព្រះសង្ឃធ្វើជំនួញណែនទុំនិងពេជ្រធ្វើតោកលក់នៅស្រុកត្បូងឃ្មុំ។ សិល្បៈករ ទុំចេះស្មូត ចេះមន្តអាគមន៍ ពេជ្រចេះផ្លុំប៊ី ។
- ប្រជារាស្ត្រក្រីក្រ បានបង្ហាញពីឋានៈទាបជាងគេបំផុតក្នុងសង្គម ត្រូវគេប្រើអំណាចរំលោភបំពាន។ ដំណើររឿងបានបង្ហាញថា ប្រជាជនពុំមានគំនិតតស៊ូហ៊ានប្រឆាំងទាល់តែសោះក្រៅពីតូ

អង្គទុំ។ ប្រជារាស្ត្រអ្នកមាន មានម្តាយនាងទាវជាតំណាង លោក មានទ្រព្យសម្បត្តិចាយមិនចេះអស់ រហូតដល់អ្នកបម្រើ ឱ្យមក លាងជើង ហើយប្រើអំណាចផ្តាច់ការ ក្នុងការរៀបចំគូស្រករ តាមគំនិតបុណ្យស័ក្តិទ្រព្យសម្បត្តិនិយម។

- ប្រជារាស្ត្រជាអ្នកបម្រើគេ មាននាងនោជាតំណាង បម្រើដោយ ចិត្តស្មោះត្រង់នឹងចៅហ្វាយនាយ។
- មន្ត្រី មានលោកឧញ៉ាអរជុន ជាតំណាង ប្រើអំណាចផ្តាច់ការ មកលើរាស្ត្រស្អាតត្រង់ កាប់សម្លាប់តាមតែអំពើចិត្ត យកប្រយោជន៍ខ្លួនមកធ្វើជាធំ។
- ព្រះរាជ មានព្រះបាទរាមាជើងព្រៃជាតំណាង ទ្រង់ប្រកាន់ទស ពិធរ័យរាជធម៌ ស្រលាញ់យុត្តិធម៌ កាត់ទោសអ្នកប្រព្រឹត្តដល់ទី កន្លែង។
- ការគ្រប់គ្រង សម័យនោះប្រកាន់របបរាជានិយម តាមខេត្តមាន ស្តេចក្រាញ់ត្រួតត្រា។
- ធម្មជាតិនិងទីកន្លែងនៃរឿងជាធម្មជាតិព្រៃព្រឹក្សា ស្ទឹង ទន្លេ បឹង សត្វដែលមាននៅក្នុងស្រុកប្រទេសខ្មែរតែម្តង។
- ជំនឿប្រពៃណី មានលក្ខណៈបែបជាខ្មែរសុទ្ធសាធ ដូចជាពិធី ចូលម្ហូប បួស ជើងលើហោរា...។
- របៀបនិពន្ធរឿង ជាវិធីសាស្ត្រដែលខ្មែរនិយមតាមសម័យកាល គឺកំណាព្យដែលមានចុងជួនពីរោះរណ្តំ។
- ដំណើររឿង ជីវភាពរបស់ខ្មែរពិតៗ។

កម្មការណ៍ ពិភាក្សា ដោយឆាន់សួរបន្ទាប្រាប់ ឱ្យព្រះរាមនិងព្រះលក្សណ៍ ស្គាល់។

- ការបង្ហាញតួអង្គតាមដំណើររឿង ជាវិធីម្យ៉ាងដែល អ្នកនិពន្ធ ឱ្យយើងស្គាល់ឈ្មោះនិងមុខងារជាមុនគេ គឺយើងស្គាល់តួអង្គតាមរយៈ ដំណើររឿងរឿងរ៉ាវ ដែលកើតមានឡើង នៅក្នុងដំណើររឿងតែម្តង ដូច ជាក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ យើងស្គាល់សុត្រី៣ និងពាលី ដោយសារពួកគេបាន បង្កទំនាស់។

២៤/ តើប្រលោមលោក និងជាតក មានលក្ខណៈដូចគ្នានិងខុសគ្នា?

លក្ខណៈដូចគ្នា

អត្ថន័យ ខ្លឹមសាររួមគឺចោទនិងដោះស្រាយពីបញ្ហាមនុស្ស ទោះបីជា មានលក្ខណៈអច្ឆរិយខ្លះក៏ដោយ ។ ឯទំនាស់វិបត្តិរបស់តួអង្គ តែងជួបប្រ ទះនិងយកជ័យជម្នះនោះបាន តួអង្គត្រូវពុះពារសកម្ម ឈរលើឧត្តមគតិ យ៉ាងពិតប្រាកដ។

អត្ថបទដំណើររឿងមានប្រវែងប្រហាក់ប្រហែលគ្នាគេអាចឱ្យឈ្មោះ រឿងជាតកខ្លះថា ជាប្រលោមលោកបុរាណក៏មានដែរ។ ការនិពន្ធរឿងជា តកជាពាក្យកាព្យ ចំណែកឯប្រលោមលោកក៏មានជាពាក្យកាព្យដែរ។

អត្ថរស មានតម្លៃអប់រំមនុស្សឱ្យកសាងអំពើល្អ ឱ្យរីកចម្រើននិង សុខសន្តិភាព។

លក្ខណៈខុសគ្នា

ប្រលោមលោក

អត្ថន័យ

- តួអង្គជាមនុស្សសាមញ្ញខិតខំតស៊ូក្នុងឆាកជីវិតលោកិយ ចេះខឹង ចេះប្រថុណ្ហ ស្រលាញ់ លោភលន់...។
- ស្នេហាជាបញ្ហាចោទជានិច្ច ជាឧបសគ្គទាំងផ្លូវកាយនិងផ្លូវចិត្ត ចង់ដោគជ័យត្រូវពុះពារគ្រប់ឧសគ្គ...។
- ទុក្ខបំបាក់ព្រាត់ប្រាស់កើតឡើងដោយទំនាស់រឹបត្តិនៃភាពអយុត្តិធម៌សង្គម ការបំបិទសិទ្ធិសេរីភាព តួអង្គត្រូវតែតស៊ូទើបបានដោគជ័យក្នុងឆាកជីវិត...។
- ដោះស្រាយតាមការយល់ឃើញ តាមមធ្យោបាយផ្ទាល់ខ្លួនគឺថា ដោយសន្តិវិធី គ្មានអន្តរាគមន៍ពីកម្លាំងក្រៅខ្លួន។

អត្ថប

- ការផ្ដើមរឿងនេះ ពុំមានបែបបទអ្វី ច្រើនលើកពីប្រវត្តិតួរអង្គមកបង្ហាញតែម្ដង។
- អត្ថបទច្រើនជាភាសាខ្មែរទំនើប មានប្រាសាទតិចតួច។
- របៀបសរសេរបង្ហាញសម្រាប់សិក្សារឿងកម្សាន្ត
- អត្ថបទមានលក្ខណៈជាការតាក់តែងនិពន្ធជាធម្មតា
- ការបញ្ចប់រឿងមានឈ្នះមានចាញ់តាមការពិតនៃសង្គម

អត្ថរស

- មានតម្លៃអប់រំផ្លូវកាយ ចិត្តតម្រូវតាមប្រយោជន៍សង្គមបច្ចុប្បន្ន
- មានតម្លៃចំណីយាយការពិត។

លក្ខណៈខុសគ្នានៃរឿងជាតក

អត្ថន័យ

- តួអង្គជាព្រះពោធិសត្វ អ្នកធ្វើរំពើល្អ កសាងបារមីដើម្បីត្រាស់ដឹងជាព្រះពុទ្ធ
- ស្នេហាមិនជាប្រភពនៃបញ្ហាឡើយ បញ្ហាចោទគឺកម្មពៀរ កម្មផលឬការកសាងបារមី
- ទុក្ខលំបាកកើតចេញពីកម្មពៀរ អស់កម្មពៀរតួអង្គជួបគ្នាវិញ
- ដោះស្រាយបញ្ហាដោយសន្តិវិធី អហិង្សា បើមានបញ្ហាតានតឹង មានអន្តរាគមន៍ក្រៅខ្លួន

អត្ថប

- ឆ្លើយរឿងដោយធ្វើបទនមស្ការ
- អត្ថបទប្រើប្រាស់ភាសាបាលីច្រើនជាងភាសាខ្មែរ
- របៀបសរសេរបញ្ជាក់ឱ្យដឹងថាមានប្រភពទាក់ទងនឹងសាសនា
- អត្ថបទសម្រាប់សិក្សាផង គោរពបូជាផង
- អត្ថបទមានលក្ខណៈតែងនិពន្ធជាការសម្តែងធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ
- ការបញ្ចប់រឿង ដោយការសរសើរជាតិតួអង្គជួបគ្នា

អត្ថស

- មានតម្លៃអប់រំផ្លូវចិត្ត មាននិន្នាការទៅអនាគត
- មានតម្លៃប្រលោមរស អធ្ញវិយរស អណ្តែតរណ្តាង។

២៥/ ដូចម្តេចដែលឡហៅថា តួអង្គ? តើតួអង្គឯក រង វិជ្ជមាន អវិជ្ជមាន ថេរ អថេរ សំខាន់ រំលឹក តួយ៉ាង?

តួអង្គគឺជា មនុស្ស សត្វ រុក្ខជាតិ វត្ថុ និងភាពអរូបីផ្សេងៗ ដែលមានសកម្មភាពនៅក្នុងដំណើររឿង។ ឧទាហរណ៍តួអង្គធនញ្ញាយរឿងធនញ្ញាយ

តួអង្គទន្សាយ ក្នុងរឿងសុភាទន្សាយ ដើមសង្កែកក្នុងរឿងអ្នកតាតិកអ្នកតាភ្នំ សិរីស្នួល ជាតួអង្គ ក្នុងរឿងសិរីស្នួលរមង្គល...។

តួអង្គឯក ជាតួអង្គសំខាន់បំផុតនៅក្នុងរឿង ដូចជាតួអង្គទំទាវ ក្នុង រឿងទំទាវ...។

តួអង្គរង គឺជាតួអង្គបន្ទាប់បន្សំដូចជាក្នុងរឿងផ្កាស្រពោន មានតួ អង្គយាយណាង...។

តួអង្គវិជ្ជមានជាតួអង្គដែលមានឧត្តមគតិ អត្តចរិក ស្មោះត្រង់ ហើយ ជាតួអង្គសំខាន់ជាងគេដែរ ដូចជាក្នុងសាច់រឿងកុលាបបែរលិន តួអង្គ លោកហ្លួងរតនសម្បត្តិ...។

តួអង្គអវិជ្ជមាន ជាតួអង្គដែលគ្មានឧត្តមគតិ គ្មានមនោសញ្ចេតនា គ្មានអត្តចរិកល្អដូចជានៅក្នុងរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះដែនដីចាស់ តួអង្គគ្រូ ពេទ្យនារា...។

តួអង្គថេរ ជាតួអង្គដែលមានបុគ្គលិកលក្ខណៈមិនផ្លាស់ប្តូរតាំងពី ដើមរឿងរហូតដល់ចប់។ដូចជាតួអង្គកុម្មការណ៍ក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ស្មារតី ស្នេហាជាតិ មុតមាំយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ទោះជាព្រះរាមទិញទឹកចិត្ត ឱ្យមាន បុណ្យស័ក្តិ ទិព្វសម្បត្តិយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ កុម្មការណ៍ មិនចុះចូលជា មួយព្រះរាម សុខចិត្តការពារឈ្មោះជាតិយក្សរហូតដល់ទីបញ្ចប់។

តួអង្គរថេរ ជាតួអង្គដែលមានបុគ្គលិកលក្ខណៈប្រួលប្រែ ដូចជា តួអង្គត្រី ក្នុងរឿងល្បើដុចនិងត្រី។ ដូចរឿងព្រះវេស្សន្តរជាដើម។

តួអង្គរំលឹក គឺជាតួអង្គរំលឹក ដែលអ្នកនិពន្ធ លើកយកមកនិយាយ តួអង្គនេះមិនមានវត្តមាននិងសកម្មភាពនៅក្នុងរឿងទេ មានតែឈ្មោះ តាមរំលឹកប៉ុណ្ណោះ។ តួអង្គសម្តេចឪ ក្នុងរឿងរឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះដែនដី

ចាស់ ជាតួអង្គរំលឹក ដែលអ្នកនិពន្ធបានលើកយកឈ្មោះតួអង្គនេះឱ្យយើងបានដឹង តែយើងពុំឃើញតួអង្គនេះមានសកម្មភាពអ្វីនៅក្នុងរឿងនេះទេ។

តួអង្គតូចៗ ជាតួអង្គពិត ឬ ប្រឌិតដែលតំណាងឱ្យអត្ថបទរបស់មនុស្ស (ក្រុមមនុស្ស ឬ វណ្ណៈណាមួយក្នុងសង្គម...។ តួអង្គទំទាវ តំណាងឱ្យទស្សនរបស់យុវជនខ្មែរ ក្នុងការទាមទារសិទ្ធិសេរីភាពការជ្រើសរើសគូស្រករ។ ម្តាយទាវ តំណាងឱ្យម្តាយខ្មែរទាំងឡាយដែលប្រកាន់គោលការណ៍និយមន័យចាស់នៅក្នុងការរៀបចំទុកដាក់កូនចៅឱ្យមានគូស្រករ។

២៦/ សង្គមឋានជាអ្វី?

សង្គមឋាន គឺជាមជ្ឈដ្ឋានប្រកបដោយសម្ភារៈបញ្ញាញាណផ្លូវចិត្តរបស់ មនុស្សក្នុងសង្គមដែលត្រូវបានអ្នកនិពន្ធលើកយកមកបង្ហាញស្នាដៃទៅតាមសម័យកាលណាមួយនៃរឿង។

២៧/ សង្គមបរិយាកាសនៃរឿងគឺជាអ្វី?

សង្គមបរិយាកាសនៃរឿងគឺជា ទិដ្ឋភាពនៃរឿងដែលអ្នកនិពន្ធរៀបរាប់អំពីការរស់នៅរបស់សង្គមមនុស្សណាមួយ ក្នុងសង្គមប្រកបដោយរវាងជីវកម្ម ជំនឿ (ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ ការគ្រប់គ្រង ទំនាក់ទំនងសង្គមទៅតាមស្ថានភាពបរិយាកាសជាក់ស្តែងណាមួយ។

ឧទាហរណ៍ រឿងទំទាវ អ្នកនិពន្ធបានលើកយកជីវភាព ស្ថានភាពប្រជាជនរស់នៅដោយគោរពសាសនា ជឿជំនឿផ្សេងៗ បង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរវាងអ្នកមាន អ្នកក្រ អ្នកធំ អ្នកតូច ភាពយុត្តិធម៌ អយុត្តិធម៌ នៅក្នុងសង្គម។

២៨/ តើសង្គមប្រវត្តិជាអ្វី?

សង្គមប្រវត្តិគឺជា ព្រឹត្តិការណ៍របស់ប្រវត្តិសាស្ត្រដែលអ្នកនិពន្ធបាន លើកឡើងក្នុងរឿងដោយផ្សារភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ សង្គមយ៉ាងជាក់ស្តែង។

ឧទាហរណ៍ សង្គមប្រវត្តិនៅក្នុងរឿងភូមិតិរច្ឆានទាក់ទងទៅនឹងព្រឹត្តិ ការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រសង្គមខ្មែរនាសម័យរាជានិគម និយមប្រារាំង។

២៩/ តើសង្គមបញ្ហាជាអ្វី?

សង្គមបញ្ហាគឺជា បញ្ហាទាំងឡាយដែលមាននៅក្នុងសង្គមដូចជា ជីវ ភាព បញ្ហាសុខមាលភាព បញ្ហាគ្រប់គ្រង បញ្ហាអយុត្តិធម៌ បញ្ហាជំនឿ បញ្ហាប្រពៃណី ដែលអ្នកនិពន្ធបានលើកយកមកបង្ហាញក្នុងដំណើររឿង។

ឧទាហរណ៍រឿងគូលីកំណែន អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញបញ្ហាមួយចំនួន ដូចជា អំណាចផ្តាច់ការ ការកេងប្រវ័ញ្ច ការជំរិតទារពន្ធពីពួកប្រារាំង ការ កែប្រែជាជនឱ្យធ្វើជាគូលីពួកជប៉ុនជាដើម។

៣០/ តើសង្គមមានម្នាក់ជាអ្វី?

សង្គមមានម្នាក់ គឺជាផ្នត់គំនិតដែលកើតឡើងតាមរយៈការផ្ដិតយក របស់អ្នកនិពន្ធមកផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងព្រឹត្តិការណ៍ជាក់ស្តែងក្នុងសង្គម ដែល មនុស្សភាគច្រើន គេយល់និងឱ្យតម្លៃដូចគ្នា។

ឧទាហរណ៍ រឿងទុំទាវ អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីផ្នត់គំនិតសង្គមមួយ តាមទស្សនៈ អំពីនរណាជាងនាឡិ គឺជាសកម្មភាពសង្គមដែលបង្ហាញពីអារម្ម ណ៍របស់មនុស្សក្នុងដំណាក់កាលនោះដែលគេបានយល់ថា មានតែទ្រព្យ សម្បត្តិទើបអាចធ្វើឱ្យពួកគេទទួលបានសុភមង្គល ដើម្បីសម្រេចគំនិតនេះ

ការគ្រប់គ្រងគ្រួសារមានលក្ខណៈផ្តាច់ការ នំមិនធំជាងនាឡិ ដែលប្រព័ន្ធ គំនិតនេះបានដក់ជាប់ក្នុងវារាម្មណ៍ខ្មែរ ស្ទើរតែរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ។

៣១/ តើអវតារជាអ្វី?

អវតារ គឺជា ដំណើរបែងភាគរបស់ព្រះវិស្ណុ ចុះមកចាប់កំណើតជា មនុស្ស សត្វដើម្បីការពារលោក ឱ្យរួចផុតពីគ្រោះមហន្តរាយផ្សេងៗបង្ក ដោយសភាវនាក្រក់ណាមួយ។ តាមរឿងបុរាណព្រះវិស្ណុមានអវតារចំនួន ១០ បានចាប់បដិសន្ធិហើយចំនួន៩លើក នៅសល់តែមួយលើកទៀត។ តាមការចាប់បដិសន្ធិទាំង៩លើកនេះមានកំណើតជា មនុស្ស៤ដង សត្វ ៣ដង សត្វលាយមនុស្ស២ដង ។

៣២/ ចូរប្រាប់ឈ្មោះអវតារទាំង១០ព្រះវិស្ណុនិងតួនាទី?

- មត្យុ អវតារទី១ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជាត្រី ដើម្បីស្រោច ស្រង់សត្វលោករួចផុតពីគ្រោះភ័យដោយសារយក្សហាយគ្រីវៈ។
- កុម្មៈ អវតារទី២ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជាអណ្តើក ធ្វើជាកំ នល់ភ្នំក្នុងពេលដែលឡូកយក្សនិងទេវតានាំគ្នាទាញនាគឈ្មោះ វាសុក្រី ដើម្បីបង្វិលភ្នំមន្ទ្រៈ កូរសមុទ្រទឹកដោះ យកទឹកអម្រឹត ដើម្បីយកមកផឹកបានជានិរតិអមតៈ។
- វាហៈ អវតារទី៣ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជាជ្រូកព្រៃ ដើម្បី ជួយមនុស្សឱ្យផុតពីការបៀតបៀនរបស់យក្សឈ្មោះ ហិរណៈ ដែលបានលួចយកផែនដីទៅដាក់នៅផ្នែកខាងចុងម្ខាងច្រកវាឡ ឆ្ងាយពីព្រះអាទិត្យនិងព្រះច័ន្ទ។

- **នរសិង្ហ** អវតារទី៤ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជាមនុស្សមានក្បាលជាសិង្ហ ដើម្បីសម្លាប់យក្ស ហិរណៈ យក្សស៊ីពូ ដែលបានទទួលពរពីព្រះព្រហ្ម សុំឱ្យខ្លួនគេខ្លាំងពូកែគ្មាននរណាអាចសម្លាប់បាន។
- **វាមណៈ** អវតារទី៥ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជា មនុស្សតឿ ដើម្បីជួយស្រោចស្រង់មនុស្ស សត្វ របស់យក្សក្រុងពាលី ដែលមានបំណងគ្រប់គ្រងផែនដី និងធ្វើទុក្ខបុកម្នីញដល់មនុស្ស។
- **បរសុរាម** អវតារទី៦ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជា មនុស្សកាត់ពូថៅទិព្វ ដែលជាអំណោយរបស់ព្រះសិវ សម្រាប់ជួយមនុស្សពីការសង្កត់សង្កិន ការធ្វើបាបពីស្តេចកំណាចកាតិវិរ្យ ជាអសុរដ៏កំណាចដែលមានដៃ១០០០។
- **រាម** អវតារទី៧ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជា មនុស្ស តួអង្គក្នុងរឿងរាមាយាណៈ មានមុខងារបង្គោលពួកអសុរ និងអ្នកកាត់សាសនាព្រាហ្មណ៍។
- **ក្រិស្ណ** អវតារទី៨ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជា មនុស្សខ្មៅ ដើម្បីជួយអ្នកគង្វាលគោឱ្យផុតពីក្តីអន្តរាយ ភ្លៀង ផ្លូវរន្ទះ...តាមរយៈលើកធ្វើជាឆ័ត្របាំងការពារដល់អ្នកគង្វាលទាំងនោះ។
- **ពុទ្ធ** អវតារទី៩ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជា ព្រះសមណគោត្តម ជាអ្នកបង្កើតព្រះពុទ្ធសាសនា មាននាទីជួយដាស់តឿនមនុស្សឱ្យស្គាល់ ល្អ អាក្រក់ បាប បុណ្យ គុណ ទោស សាងតែអំពើល្អ។
- **កល្យាណ** អវតារទី១០ព្រះវិស្ណុ បានចាប់កំណើតជាមនុស្សមានក្បាលជាសេះ ជាអវតារនាពេលអនាគត ត្រៀមចុះមកជួយមនុស្សក្នុងការរៀបចំយុគថ្មីដល់ល្អបរិសុទ្ធឈ្មោះថា យុគមាស។

៣៣/ ចូរបង្ហាញលក្ខណៈពិសេសនៃអក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ជាកម្រងចំណេះដឹងមួយដែលបានបង្ហាញពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្មែរ តាំងពីដើមកំណើតជនជាតិខ្មែរមកម្ល៉េះ។

លក្ខណៈពិសេសនៃអក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ៖

- អក្សរសាស្ត្រអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ មានតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ យើងអាចនិយាយបានថាតាំងពីតំណាលកំណើតជនជាតិខ្មែរ។
- អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរមានច្រើនប្រភេទ និងមានទំនាក់ទំនងស្ទើរគ្រប់វិស័យដូចជាប្រវត្តិសាស្ត្រ សាសនា បច្ចេកទេស ច្បាប់ ជាដើម។
- អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ បានឆ្លុះបញ្ចាំងនូវលក្ខណៈជាតិ បានច្បាស់លាស់ ទោះបីជាមាននូវចំណុចខ្លះៗ ខ្មែរបានយកលក្ខណៈបរទេសមកបញ្ចូលតែខ្មែរមិនបានទទួលលក្ខណៈនោះទាំងស្រុងទេ គឺធ្វើជានិយមមកជាខ្មែរដែលមានលក្ខណៈបែបខ្មែរពិតៗ។ ដូចជារឿងរាមកេរ្តិ៍ខ្មែរនិងរាមាយាណាតណ្ហាជាដើម
- អក្សរសាស្ត្រ អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ មានលក្ខណៈតមន្តិយម និងពិតនិយម មានន័យថាអ្វីដែលខ្ពស់អស្ចារ្យហួសនិស្ស័យ ខ្មែរពុំចូលចិត្តទេ ខ្មែរចូលចិត្តអ្វីដែលពិតជាក់ស្តែងឃើញប្រាកដប្រជានិយម មានអ្វីដែលអស្ចារ្យវិញ គ្រាន់តែបង្ហាញនៅការពិតតែប៉ុណ្ណោះ ដូចមានឧទាហរណ៍ រឿង បុរសដឹកក្តាម បង្ហាញពីសេចក្តីព្យាយាមរបស់មនុស្សទីបំផុតបានសម្រេចដូចបំណង។

៣៤/ ចូរបង្ហាញពីលក្ខណៈដូចគ្នានិងខុសគ្នារវាងវិទ្យាសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ?

វិទ្យាសាស្ត្រ និង អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ជាទម្រង់នៃសង្គមវិញ្ញាណស្ថិតនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធផ្ទុកលើ។ ដូច្នេះយើងឃើញថាវិទ្យាសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរមានលក្ខណៈដូចគ្នានិងខុសគ្នាដូចតទៅ៖

វិទ្យាសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ មានលក្ខណៈដូចគ្នា

- ស្វែងរកការពិតដូចគ្នា
- ផ្តល់ពុទ្ធិដល់មនុស្សឱ្យមានគំនិតចេះគិតវិភាគដូចគ្នា
- ធ្វើឱ្យសង្គមមានវឌ្ឍនភាពនិងស្វែងរកសេចក្តីសុខដូចគ្នា

វិទ្យាសាស្ត្រនិងអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ មានលក្ខណៈខុសគ្នា
អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ

- សិក្សាពីមនុស្សនិងសង្គមមនុស្ស
- ប្រើវិធីសាស្ត្រសង្កេតចោទ ដោះស្រាយ
- អាចប្រែប្រួល
- មានសីលធម៌
- មានលក្ខណៈអរូបី តែស្តែងចេញតាមលក្ខណៈរូបី

វិទ្យាសាស្ត្រ

- សិក្សាស្រាវជ្រាវពីធម្មជាតិ
- ប្រើវិធីសាស្ត្រ វិភាគ ពិសោធន៍ បង្កើតជារូបមន្តទ្រឹស្តី
- ទ្រឹស្តីមិនដែលប្រែប្រួល
- មានបុគ្គលសីលធម៌
- មានភាពជាក់ស្តែងតាមការពិសោធន៍

វិទ្យាសាស្ត្រ និង អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរ ថ្វីត្បិតមានចំណុចរួមនិងចំណុចខុសគ្នាយ៉ាងណាក៏ដោយក្នុងនៃបរិបទអប់រំ យើងអាចយកមុខវិជ្ជាទាំងពីរនេះមកសិក្សារួមបញ្ចូលគ្នា ដើម្បីបង្កើតជាតម្លៃរួមមួយសម្រាប់អ្នកសិក្សាទូទៅជ្រើសរើសយកទុកជាបទពិសោធន៍នៃជីវិតរបស់ខ្លួន។

៣៥/ សិល្បៈមានន័យដូចម្តេច ហើយមានប៉ុន្មាន?

ជាទម្រង់មួយនៃសង្គមវិញ្ញាណ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងតាមភាពតាមរយៈរូបារម្មណ៍។ ហើយគេចែកចេញជាប្រាំពីរដូចជា៖

- ១/ស្ថាបត្យកម្ម   ២/ចម្លាក់   ៣/គំនូរ   ៤/តន្ត្រី
- ៥/របាំ   ៦/អក្សរសិល្ប៍   ៧/ភាពយន្ត

៣៦/ តើអក្សរសិល្ប៍ជាកម្រងឯកសារសិក្សារំពឹងជីវិត។ តាមន័យនេះចូរបង្ហាញត្រូវតាមរយៈស្នាដៃណាមួយមកបញ្ជាក់?

ការសិក្សាអក្សរសិល្ប៍គឺសិក្សារំពឹងមនុស្សដើម្បីមនុស្ស។ការដែលលើកឡើងថាគឺជាកម្រងឯកសារសិក្សាពីជីវិតពិតៗមានន័យថា អត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ជារឿងរ៉ាវដែលអ្នកនិពន្ធសរសេរ បង្ហាញពីបែបបទរបៀបរស់នៅរបស់មនុស្សក្នុងសង្គម ទៅតាមស្ថានភាព ដែលមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នា ក្នុងសម័យកាលណាមួយ។

ជាការពិតបញ្ហាចម្បងក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍សុទ្ធតែពហុលក្ខណៈនៃបញ្ហាជីវិតដូចជា៖

- ជីវិតផ្សេងព្រេងស្វែងរកលាភសក្ការៈ ដូចជារឿង ហង្សយន្ត សុវណ្ណកុមារ ស្វែងរកស្រីស្អាតមកធ្វើជាមហេសី។

- ជីវិតអន្តោលតាមកម្មផលនិងព្រង់វាសនាដូចជារឿងទសជាតក តួអង្គពោធិសត្វ អន្តោលពីជាតិមួយ ទៅជាតិមួយកសាងប្រាថ្នា ដើម្បីត្រាស់ដឹងជាព្រះពុទ្ធ។
- ជីវិតប្រឈមនឹងភាពអយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម សង្គមមានការជិះជាន់ អ្នកក្រីក្រលំបាក ត្រូវជួបភាពអយុត្តិធម៌ដូចជា រឿងថៅកែចិត្ត ចោរ ពួកកម្មករទទួលភាពអយុត្តិធម៌ដោយសារតែប្រកាន់ភ្ជាប់ នូវពាក្យសច្ចនៅទីបំផុតពួកគេអស់ការងារធ្វើ។
- ជីវិតប្រឈមនឹងការជិះជាន់ ពីសំណាក់របស់ពួកអាណានិគម និយមបារាំង ដូចជារឿងភូមិតិរច្ឆាន រឿងគូលីកំណែន ។
- ជីវិតស្ថិតនៅក្រោមប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ចាស់កម្រិតដូចជា រឿងទុំទាវ រឿងផ្កាស្រពោន តួអង្គនៃរឿងមិនបានជួបគ្នាដោយ សារតែឪពុកម្តាយប្រកាន់ប្រពៃណីតឹងរ៉ឹង បានឱ្យតម្លៃទៅលើ ទ្រព្យសម្បត្តិហួសហេតុ។
- ជីវិតតស៊ូប្តូរផ្លាស់ និងឧត្តមគតិ ស្រឡាញ់ គិតយល់មានឆន្ទៈ ស្នេហាជាតិ ដូចជារឿង សកម្មភាពរបស់តួអង្គមួយចំនួន ក្នុង រឿងរាមកេរ្តិ៍ មានក្រុងខ កុម្មការណ៍ មហាជម្ពូ ស៊ីស្លាប់មិនព្រម ធ្វើជាបណ្តាបព្រះរាមឡើយ។
- ជីវិតជំពាក់ដិតដាមស្នេហា ដូចជារឿងកាកី ស្នេហារបស់នាង កាកី រឿងទុំទាវ ស្នេហារបស់អ្នកទាំងពីរ ជារួមគ្រប់ស្នាដៃអក្សរ សិល្ប៍ពិតជាបានលើកយកបញ្ហាមនុស្សមកចោទនិងដោះស្រាយ មែន នេះជាហេតុអ្វីបានជាគេកំណត់បានថា អក្សរសិល្ប៍ជា ឯកសារសិក្សាពីជីវិត។

ដូច្នេះការដែលយល់ថាអក្សរសិល្ប៍គឺជាឯកសារសិក្សាពីជីវិតជា
ទស្សនៈយល់ត្រឹមត្រូវស្គាល់ពីច្បាប់ស្គាល់ពីតួនាទី របស់អក្សរសិល្ប៍ និង
សង្គមមនុស្ស ដែលកំណត់បានថា អក្សរសិល្ប៍ជាកញ្ចក់ឆ្លុះបញ្ចាំងអំពី
ជីវិតក្នុងសង្គម។

៣៧/នៅក្នុងស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរគេតាងឱ្យតួអង្គឥសីមានជីវិតរស់នៅ
ដោយឡែកពីសង្គមមនុស្ស។ តើអ្នកយល់យ៉ាងណាចំពោះអក្សរសិល្ប៍
មួយនេះ?

គ្រប់ស្នាដៃ អក្សរសិល្ប៍ទាំងអស់ បញ្ជាក់ដែលអ្នកនិពន្ធ បានលើក
យកមកចោទនិងដោះស្រាយក្នុងស្នាដៃរបស់ខ្លួនសុទ្ធតែតំណាងឱ្យសង្គម
ប្រាមណ៍ណាមួយជានិច្ចក្នុងការគ្រប់គ្រងចូលទស្សនសង្គម។

ដូចនេះការបង្ហាញពីជីវិតតួអង្គឥសីរស់នៅដោយឡែកពីជីវិតមនុស្ស
ក្នុងសង្គមទូទៅពិតជាមានអត្ថន័យពិសេសណាមួយជាក់ជាមិនខាន។

ឥសីគឺជាអ្នកបួស អ្នកប្រាជ្ញ អ្នកស្វែងរកសីលាទិគុណ ស្វែងរកធម៌

- ឥសីក្នុងអក្សរសិល្ប៍បែបព្រាហ្មណ៍និយម សម្តៅដល់អ្នកស្វែង
រកគុណធម៌ តាំងនៅក្នុងព្រៃ ជាអ្នកមានវិជ្ជាមន្តខ្លាំងពូកែដោយ
ការព្យាយាមចម្រើនភាវនា ប្រើវិធីតបយោគជាដើម។ ឥសីក្នុង
ព្រាហ្មណ៍និយមមានព្រាហ្មណ៍ជាឥសីបង្កើតគម្ពីរផ្សេងៗ ឥសី
ជាព្រះរាជគ្រូ ឥសីជាអ្នកបួស មានលក្ខណៈជាមនុស្សសាមញ្ញ។
- ឥសីក្នុងអក្សរសិល្ប៍បែបពុទ្ធនិយម ជាបុគ្គលអប់រំកាយវាចាចិត្ត
ឱ្យរិសេសដោយលះបង់កាមគុណធ្វើចិត្តឱ្យបរិសុទ្ធជានិច្ច។
- ឥសីក្នុងអក្សរសិល្ប៍បែបខេមរនិយម ជាអ្នកបួសច្រើនភាវនាធម៌
ប្រព្រឹត្តតបធម៌ សច្ចធម៌ មានសប្បុរសធម៌។ តួអង្គមានសមត្ថភាព

ខ្ពស់គ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ទាំងខាងអក្សរសាស្ត្រ លេខនិពន្ធ គម្ពីរ សិល្ប៍សាស្ត្រ ចេះដប់ប្រស់ កាឡាខ្លួន ជាហេតុភេទផ្សេងៗ ចេះ សូត្រផ្លូវស្តោះ មានថ្នាំទិព្វ ចេះហោះហើរ ដើរលើអាកាស ជ្រែកដី ចេះគ្រប់សព្វ...។ ការរស់នៅរបស់ឥសីខ្មែរ គឺមានអាស្រមក្នុងព្រៃ ផ្ទះដាច់ឆ្ងាយពីសង្គមមនុស្ស រស់នៅតែម្នាក់ឯង ជួនកាលមានចៅ គាំងមួយគ្រាន់ដាំទឹកតែ។ មានសម្លៀកបំពាក់ជា ស្បង់ ច័ររ វែស្យកសត្វឬសម្បកឈើ ស្ពាយចង់យាម ឆាត់ផ្លែឈើជាអាហារ ដូចនេះយើងអាចនិយាយបានថា ឥសី មានគុណសម្បត្តិខ្ពស់ ទាំងចំណេះដឹងសិល្ប៍សាស្ត្រ និងសីលធម៌ គេតែងចាត់ទុកថា ជាបុគ្គល សន្តិសិរម បំពេញសាធារណៈប្រយោជន៍ និងជាទីគោរពរបស់មនុស្ស ផងទាំងមូល។

- ឥសី ជាជំពូកមនុស្សយល់អំពីបញ្ហាសង្គម បញ្ហាជីវិត ដែលមាន ទុក្ខច្រើនជាងសុខ។ ការរស់នៅដាច់ឆ្ងាយពីសង្គមមនុស្ស ដើម្បី វិស្វកម្ម និង ដំណោះស្រាយតាមរយៈ ការចម្រើនភាវនា ដែលជាមធ្យោបាយមួយបែបជ្រើសរើសសម្រាប់វិស្វកម្មសេចក្តី សុខចំពោះបុគ្គល។
- ជាគំរូមួយសម្រាប់មនុស្សទូទៅ ឱ្យចេះសម្អាត កាយ វាចា ចិត្ត កសាងតែអំពើល្អ។
- ចង់បង្ហាញថាបើបុគ្គលណាម្នាក់ ចង់ក្លាយខ្លួនជាអ្នកមានគុណ សម្បត្តិ ដូចឥសី ទាល់តែនៅឱ្យដាច់ឆ្ងាយពីសង្គមមនុស្សព្រោះ សង្គមមនុស្សពោរពេញទៅដោយរឿងមិនល្អច្រើន។

- ជាទស្សនៈសង្គមនៃសម័យកាលមួយដែលទាត់ចោលអ្នកចេះដឹង អ្នកមានទេពកោសល្យ ឱ្យរស់នៅឯកកោតែម្នាក់ឯង។

៣៨/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សិល្ប៍វិធី?

ដែលហៅថា សិល្ប៍វិធី គឺជា វិធីសាស្ត្រផ្សេងៗរបស់អ្នកនិពន្ធ ក្នុង ការតាក់តែងនិពន្ធរឿង ដើម្បីឱ្យអ្នកអាន អ្នកស្តាប់ជាក់ចិត្តដ៏តរាវម្តង តាមដំណើររឿង។ ឧទាហរណ៍ រឿងខ្លះអ្នកនិពន្ធច្បាស់បង្កើតឱ្យមានតួអង្គ ជាសត្វ ជាខ្មោច ជាដើមឈើ តួអង្គទាំងនោះ ត្រូវបានអ្នកនិពន្ធលើក យកមកតំណាងនូវគុណវិបត្តិសង្គមណាមួយដូចជារឿងល្បើកអក។

៣៩/ ដូចម្តេចដែលហៅថា អនុកម្ម ?

ដែលហៅថា អនុកម្ម គឺជាការប្រាប់តាមប្តូរម្តងតាមម្នាក់ដែលណា មួយនៃសិល្បៈអក្សរសិល្ប៍ដែលមានរួចមកហើយ ឬការលើកយកទិដ្ឋ ភាពណាមួយក្នុងធម្មជាតិក្នុងសង្គមមកពណ៌នាឆ្លុះបញ្ចាំងមកវិញតាម រយៈគំនិតច្នៃប្រឌិតផ្សេងៗ។ ឧទាហរណ៍ របាំបេះក្រវាញ របស់លោក ហង្ស ធន់ហាក់។

៤០/ ដូចម្តេចដែលហៅថា នវកម្ម ?

ដែលហៅថា នវកម្ម គឺជាការបង្កើតថ្មី តាមគំនិតច្នៃប្រឌិតនៃសិល្ប៍ ប្រធានរបស់អ្នកបង្កើត។ ឧទាហរណ៍រឿងភូមិតិរច្ឆាន ឈ្មោះតួអង្គជូន នៅ ជាឈ្មោះបង្កើតថ្មីដែលមានក្នុងស្នាដៃតែវាជាតំណាងឱ្យឈ្មោះបុគ្គលណា ម្នាក់នៅក្នុងសង្គមដែរ។

៤១/ ដូចម្តេចដែលហៅ និមិត្តកម្ម ?

ដែលហៅ និមិត្តកម្ម ជាស្នាដៃអក្សរសិល្ប៍-សិល្បៈ ដែលបង្កើតឡើង ដោយសំយោគរវាង អនុកម្មនិងនវកម្ម។

ឧទាហរណ៍ ស្នាដៃរឿងភូមិតិរច្ឆាន ជានិមិត្តកម្មអក្សរសិល្ប៍មួយ ដែលអ្នកនិពន្ធបានសរសេររឿងដោយឈរ លើមូលដ្ឋានពិតជាក់ស្តែង ក្នុងសង្គម(អនុកម្ម)និងគំនិតច្នៃប្រឌិតថ្មីរបស់អ្នកនិពន្ធ (សិល្ប៍វិធី ដើម្បី បានជាដំណើររឿងមួយឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទិដ្ឋភាពខ្មែរក្នុងសម័យសង្គមបារាំង)។

៤២/ ដូចម្តេចដែលហៅពាក្យស្លោក?

ដែលហៅថា ពាក្យស្លោក ជាកម្រងពាក្យ សំណួនពាក្យ ដែល មានខ្លឹមសារអប់រំ យោសនាបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យមនុស្សទ្វីមួយ វាអាចមាន តម្លៃសកល ពាក្យចាស់បុរាណតាមសម័យកាលដែលអាចបកស្រាយ បានទូលំទូលាយតាមន័យត្រង់។ ឧទាហរណ៍ ដាំដើមឈើមួយដើម គឺ បង្កើតជីវិតមួយ។ ឧទាហរណ៍ ទៅរៀន និងទៅបង្រៀនគឺស្នេហាជាតិ។

៤៣/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ពាក្យទំនឹមទំនៀម ?

ដែលហៅថា ពាក្យទំនឹមទំនៀម ជាពាក្យចាស់បុរាណចងក្រងជា ប្រស្នាធៀបទៅនឹងសេចក្តីណាដោយបង្កប់ន័យខ្លឹមសារអប់រំភាគច្រើន មានន័យជាសុភាសិត។ ឧទាហរណ៍ ឈើកោងរំលឹកព័ទ្ធ មនុស្សខ្ជាត់ព្រាត់ កុំយកខ្លួនបៀត។

៤៤/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សុភាសិត ?

ដែលហៅថា សុភាសិត គឺជា កម្រងពាក្យ កន្សោមពាក្យ ពាក្យជួន កម្រងពាក្យជួន ដែលមានខ្លឹមសារអប់រំក្រើនរំលឹកជន្មានុជន តាមវិធី ផ្សេងៗធ្វើឱ្យយើងពិចារណាតាមសេចក្តីន័យត្រង់ឬន័យធៀបក្នុងន័យ បណ្តុះសតិស្មារតីឬការប្រៀនប្រដៅ។ ឧទាហរណ៍ ចេះពីរៀនមានពីរក

៤៥/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ពាក្យបណ្តៅ?

ដែលហៅថា ពាក្យបណ្តៅ គឺជាកម្រងពាក្យជួន ដែលមានន័យ បង្កប់តម្រូវឱ្យយើងពិចារណាកន្លែងពិតប្រាកដតាមការចោទរបស់គេ។ បើកាលណាយើងមិនអាចរកឃើញចម្លើយទាន់ពេលគេអាចលក់យើង តាមវិធីផ្សេងៗ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានភាពសប្បាយឡើង។ ឧទាហរណ៍ សត្វ មួយមកពីស្រុកជើង ក្បាលទូលភ្លើង ជើងដុះស្នែង។

៤៦/ ដូចម្តេចដែលហៅថា រចនាបទ ?

ដែលហៅថា រចនាបទ គឺជា វិធីសាស្ត្រនៃការតាក់តែងរៀបរៀង និយាយនិងការបញ្ចេញសំណួរដោយសម្តី គំនិតទស្សនៈ ឱ្យបានត្រឹម ត្រូវតាមក្បួនច្បាប់វេយ្យាករណ៍ ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យមានអត្ថន័យនិងអត្ថបទ។

៤៧/ ដូចម្តេចដែលហៅថា រចនាប័ទ្មរៀបរយ ?

ដែលហៅថា រចនាប័ទ្មរៀបរយ គឺជាវិធីសាស្ត្រនៃការសរសេរដែល អ្នកនិពន្ធ ប្រើពាក្យពេជ័ ក្បួនប្រយោគតាមក្បួនវេយ្យាករណ៍ដោយ មានឈ្មោះកាលបរិច្ឆេទ ទីនឹងពិតប្រាកដ រចនាបទប្រភេទនេះគេច្រើន ប្រើក្នុងអត្ថបទជាផ្លូវការដូចជាសន្ទរកថា ជាដើម។

៤៨/ ដូចម្តេចដែលហៅថា រចនាបទមិនរៀបរយ ?

ដែលហៅថា រចនាបទមិនរៀបរយ គឺជាវិធីសាស្ត្រនៃការសរសេរ ដែលអ្នកនិពន្ធប្រើពាក្យពេជ័ ក្បួនប្រយោគតាមក្បួនវេយ្យាករណ៍មិន រៀបរយគឺសរសេរមិនគ្រប់ជ្រុងជ្រោយដូចរចនាបទមានរៀបរយនោះទេ។ រចនាបទនេះច្រើនប្រើក្នុងភាសានិយាយប្រចាំថ្ងៃ និងភាសាតាមតំបន់។

៤៩/ ដូចម្តេចដែលហៅថា នាដ្យកថា ?

ដែលហៅថា នាដ្យកថា គឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទដែល អ្នកនិពន្ធរៀបចំតាក់តែងជាទំនុកឆ្ងោន ដោយឈរលើមូលដ្ឋានអត្ថបទ ប្រលោមលោកណាមួយ ដើម្បីសម្តែង តាមរយៈការលើក ទំនាស់វិបត្តិ ផ្សេងៗ។ អត្ថបទបែបនាដ្យកថា ពុំមានពណ៌នាពីរូបលក្ខណៈសកម្ម ភាពរបស់តួអង្គឬធម្មជាតិឡើយ។ ពាក្យពេជ្រក្នុងដំណើររឿងជាការ សន្ទនាឬការនិយាយរៀបរាប់របស់តួអង្គតែម្នាក់ឯង។

៥០/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ហាសកថា ?

ដែលហៅថា ហាសកថា គឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទដែល អ្នកនិពន្ធរៀបចំតាក់តែងអត្ថបទបែបជាឆ្ងោនដែលមានដំណើររឿង ប្រកបដោយសកម្មភាព មានលក្ខណៈសប្បាយរីករាយ ធ្វើឱ្យអ្នកស្តាប់ អ្នកអាន អ្នកទស្សនាអំភើបសប្បាយរីករាយ ដោយសកម្មភាពតួអង្គ មាន ភាពកំប្លោកកំប្លែង។

៥១/ ដូចម្តេចដែលហៅថាទារុណាសកថា ?

ដែលហៅថាទារុណាសកថាគឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទរៀបចំ តាមដំណើររឿងជាឆាកជាយុតដែលបង្ហាញឱ្យឃើញការឈឺចាប់ រីករ កម្សត់ របស់តួអង្គ ធ្វើឱ្យអ្នកអាន អ្នកស្តាប់ អ្នកទស្សនាឆ្ងល់រាណិតតួ អង្គទន់ខ្សោយដែលត្រូវគេធ្វើបាប។

៥២/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ពាក្យដំណៀល?

ដែលហៅថា ពាក្យដំណៀល គឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទ ដែលអ្នកនិពន្ធសរសេរអត្ថបទខ្លីៗ ដើម្បីចំអករិះគន់ចំៗ ខ្លាំងៗ ទៅលើ ស្ថាប័នឬបុគ្គលល្បីល្បាញណាម្នាក់។ ឧទាហរណ៍ រឿង ម៉ៅស្វិត។

៥៣/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សារកថា ?

ដែលហៅថា សារកថា គឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទ ដែល អ្នកនិពន្ធសរសេរអត្ថបទឆ្លងឆ្លើយ ដើម្បីលាតត្រដាងនូវបញ្ហាណាមួយ ដែលទាក់ទងទៅនឹងការរស់នៅពិធីរៀនមួយមនោសញ្ចេតនា...របស់មនុស្ស តាមទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួន។

៥៤/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ទូន្មានកថា ឬឧទ្ទេសកថា?

ដែលហៅថាទូន្មានកថាឬ ឧបទ្ទេសកថា គឺជាទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយ ប្រភេទដែលមានលក្ខណៈជាច្បាប់រាប់រំ ណែនាំជនានុជនឱ្យដឹងក្នុងផ្លូវល្អ ឱ្យមានសីលធម៌ មានគុណធម៌ ក្នុងជីវិត។ ខ្លឹមសារក្នុងគតិបណ្ឌិត ក្នុងអត្ថបទស្តង់ឡើងដោយត្រង់ ដោយប្រៀបធៀប ដោយណែនាំ ឬហាមប្រាម។ ដូចជាមាននៅក្នុង ច្បាប់ពាក្យចាស់ ច្បាប់ប្រសស្រី ច្បាប់ក្រមង្គុយជាដើម

៥៥/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ល្បើកកថា?

ដែលហៅថា ល្បើកកថា គឺជា ទម្រង់អក្សរសិល្ប៍មួយប្រភេទដែល មានលក្ខណៈជារឿងនិទាន ដែលអ្នកនិពន្ធលើកយកសត្វ ជាតួអង្គមួយ ដើម្បីជានិមិត្តរូប ឬជាគំរូឱ្យមនុស្សប្រភេទណាមួយ សមស្របតាមការ ពិតជាក់ស្តែងក្នុងន័យរិះគន់ដល់គុណវិបត្តិរបស់បុគ្គលក្នុងសង្គមនោះ។ រឿងប្រភេទនេះតែងបង្ហាញពីជីវភាពទំនៀមទម្លាប់ ឬគុណវិបត្តិសង្គម។ មានដូចជាជារឿង ល្បើកចក ល្បើកដូចនិងត្រី ជាដើម។

៥៦/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សាស្ត្រាទេស?

ដែលហៅថា សាស្ត្រាទេស គឺជាសៀវភៅគម្ពីរក្បួនច្បាប់វិជ្ជាទាំង ឡាយ ដែលជាប្រជុំអត្ថបទទាក់ទងទៅនឹងធម៌សម្រាប់សម្តែង ទេសនា ។

និយាយរួមធាតុពិតអប់រំក្នុងគម្ពីរនេះទាក់ទងទៅនឹងព្រះពុទ្ធសាសនា។
ដូចជា គម្ពីរទសជាតក ជាសាស្ត្រាទេស។

៥៧/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សាស្ត្រាណ្យង?

ដែលហៅថាសាស្ត្រាណ្យងគឺជាកម្រងអត្ថបទឬប្រជុំអត្ថបទជាឿង
ទាំងឡាយណាសម្រាប់បមពេទ្យាម្នាក់ឱ្យសប្បាយរីករាយ កម្សាន្តចិត្ត
តាមរយៈភាសាប្រែប្រួលនៃអត្ថបទពាក្យកាព្យ។ ដូចជា សាស្ត្រាណ្យង
ក្រុងសុភមិត្ត ឿងមរណមាតា ...។

៥៨/ ដូចម្តេចដែលហៅថា សាស្ត្រាក្បួន ?

ដែលហៅថាសាស្ត្រាក្បួនគឺជាតម្រាសេចក្តីតែងជាបែបបទកំណត់
ជាគោលចរឹកដែលគេជឿថា ជាគម្ពីរម្នាក់ចំណេះដឹងវិជ្ជាផ្សេងៗសម្រាប់
មនុស្សអនុវត្ត។ ដូចជា ក្បួនទស្សទាយ ក្បួនថ្នាំ ក្បួនសម្តែង ...។

៥៩/ ដូចម្តេចដែលហៅថា ការវិភាគតួអង្គ?

ដែលហៅថាការវិភាគតួអង្គ គឺជាការឱ្យតម្លៃតួអង្គតាមរយៈអាការៈ
ខាងក្នុង អំពើ សម្តី របស់តួអង្គ ឬការរកលក្ខណៈគុណសម្បត្តិ គុណវិបត្តិ
របស់តួអង្គផ្ទាល់ឬតាមរយៈពាក្យសម្តីតួអង្គដទៃទៀត។ ដូចជា ឿងរាម
កេរ្តិ៍តួអង្គព្រះរាម នាងសីតា ព្រះលក្ស្យណ៍ ក្រុងរាពណ៍ មហាជម្ពូជាដើម។

៦០/ ចូរបង្ហាញពីឥទ្ធិពលអក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយមចំពោះសង្គមខ្មែរ?

អក្សរសិល្ប៍ពុទ្ធនិយមជាអត្ថបទអក្សរសិល្ប៍មួយដែលទទួលឥទ្ធិពល
ពីទ្រឹស្តីពុទ្ធសាសនាហើយយកទ្រឹស្តីនោះមកផ្សាយឱ្យសាសនាវិញ។ អក្សរ
សិល្ប៍ពុទ្ធនិយមនេះបានជះឥទ្ធិពលសល់ការរស់នៅរបស់មនុស្សខ្មែរក្នុង
សង្គមដូចតទៅ៖

- ផ្តល់ចំណេះដឹងខ្លះៗស្តីពីទស្សនៈវិជ្ជាព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក
- ផ្តល់ការអប់រំ
  - ឱ្យជឿលើកម្មផលឱ្យមនុស្សសាងអំពើល្អរៀបចំការទាក់
  - ឱ្យមានសេចក្តីព្យាយាមតស៊ូ ក្នុងជីវិតជានិច្ច
  - ឱ្យស្រឡាញ់សន្តិភាព
  - មានចិត្ត មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ខន្តី អហិង្សា
  - មានសាមគ្គីភាព
  - ចេះបរិចាគដល់មនុស្សទន់ខ្សោយធ្វើទានដោយទ្រព្យ
  - ជឿជាក់លើសមត្ថភាពផ្ទាល់ខ្លួន

៦១/ ចូរបង្ហាញពីឥទ្ធិពលអក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយមចំពោះចំណេះដឹងផ្សេងៗក្នុងសង្គមខ្មែរ។

អក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយម គឺជា អត្ថបទអក្សរសិល្ប៍ទាំងឡាយណាដែលទទួលឥទ្ធិពលទ្រឹស្តីសាសនាព្រាហ្មណ៍ ផ្សព្វផ្សាយឱ្យ សាសនាព្រាហ្មណ៍វិញ។ អក្សរសិល្ប៍ព្រាហ្មណ៍និយមមានឥទ្ធិពលយ៉ាងច្រើនក្នុងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនតាមរយៈការផ្តល់ចំណេះដឹងផ្សេងៗដូចជា៖

- ចំណេះដឹងភាសាសំស្ក្រឹត តាមរយៈរឿងរាមកេរ្តិ៍ មហាភារតយុទ្ធ
- ផ្តល់ចំណេះដឹងទាក់ទងនឹងគម្ពីរត្រៃបិដក ដែលអាចធ្វើឱ្យរៀនចេះមន្តអាគមន៍គាថាផ្សេងៗតាមរយៈគម្ពីរទាំងនោះ។
- ជឿលើអាទិទេព ដូចជាការបន់ស្រន់
- ឱ្យប្រកាន់យកពាក្យសច្ចធម៌ជាមូលដ្ឋាន
- ផ្តល់ចំណេះដឹងផ្នែកយុទ្ធសាស្ត្រ ធ្វើសង្គ្រាម

- ផ្តល់ចំណេះដឹងផ្នែកប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ក្បួន
- ផ្តល់ចំណេះដឹងក្នុងការបង្កើតរបាំប្រពៃណីជាតិ។

៦២/ ចូរបង្ហាញចំណេះដឹងតាមរយៈអក្សរសិល្ប៍ខេមរនិយមក្នុងការសិក្សា?

អក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយម គឺជាអត្ថបទប្រភេទនៃរឿងរ៉ាវមួយដែលអ្នកនិពន្ធបានលើកយកព្រឹត្តិការណ៍ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃសង្គមខ្មែរមកឆ្លុះបញ្ចាំងទៅតាមការពិត។

ការសិក្សាអក្សរសិល្ប៍ខ្មែរបែបខេមរនិយម បានផ្តល់ឱ្យអ្នកសិក្សានូវចំណេះដឹងដូចតទៅ៖

- យល់ដឹងពីប្រវត្តិសាស្ត្រ ដូចជារឿងរ៉ាវភូមិភាគឆ្នាំ គូលីកំណែនព្រះថោងនាងនាគ ជាដើម។
- ផ្តល់ចំណេះដឹងផ្នែកទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ដូចជា រឿងទុំទាវ ដែលយើងស្គាល់ភូមិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជាមានបាភ្នំប៉ូលដើមខាលលង្វែក ត្បូងឃ្មុំ ជាដើម។
- ចំណេះដឹងផ្នែកវប្បធម៌ ដូចជារឿង ឪពុកក្មេករើសកូនប្រសាយើងយល់ពីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរដែលកូនប្រុសត្រូវទៅនៅបម្រើឪពុកម្តាយក្មេកមុនពេលរៀបការ។ រឿងទុំទាវ បង្ហាញពីវិធីនៃការចូលម្ហូបរបស់កូនស្រីនិងការសាងផ្នួសរបស់កូនប្រុស ជំនឿហោរា និងពិធីស្តីដណ្តឹង ។
- ផ្តល់ចំណេះដឹងផ្នែកតែងនិពន្ធអត្ថបទដូចជាការប្រើពាក្យពេចន៍ភាសា ទម្រង់អត្ថបទជាពាក្យកាព្យ កម្រងកែវ ពាក្យរាយជាដើម។

- ទាក់ទងបរិស្ថាន ដូចជារឿងទំនាស់រឿងក្រុងសុភមិត្ត អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញនូវធម្មជាតិ ព្រៃព្រឹក្សា មធ្យោជាតិ ដែលមានពិតៗនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។
- ចំណេះដឹងការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ការរំលោភសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងសង្គម ដូចជារឿង គូលីកំណែន ដែលប្រជាជនរស់នៅក្រោមការធ្វើបាប បំបិទសិទ្ធិសេរីភាពពីសំណាក់ពួកបារាំង ជប៉ុនជាដើម។
- យល់ដឹងខាងផ្នែកនយោបាយ ដូចជារឿងព្រះអាទិត្យថ្មីរះនៅលើដែនដីចាស់អ្នកនិពន្ធបានបង្ហាញពីនយោបាយអ្នកដឹកនាំប្រទេសរបស់អង្គសម្តេចឪ ក្នុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម តាមរយៈការលើកតម្កើងការងារកសិកម្ម ហត្ថកម្ម បំផុសឱ្យប្រជាជនស្រលាញ់ប្រព័ន្ធនយោបាយទឹក។
- យល់ដឹងផ្នែកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដូចជារឿងប្រាសាទអង្គរវត្តសង្គ្រាមគឺដាក់និងតាមព្រហ្ម ដែលជាអត្តសញ្ញាណបង្ហាញពីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យតាមប្រព័ន្ធចំនិតខ្មែរ។
- ចំណេះដឹងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម សេដ្ឋកិច្ច ដូចជាច្បាប់ល្បើកថ្មី មាឃើង ។
- ផ្នែកការអប់រំសីលធម៌ ចរិយាធម៌ ដូចជា ច្បាប់ប្រស ច្បាប់ស្រី ច្បាប់ពាក្យចាស់ ច្បាប់ក្រមង្គុយ ជាដើម។

៦៤/ តើការរស់នៅរបស់មនុស្សក្នុងសង្គមចាំបាច់ត្រូវមានសីលធម៌អ្វីខ្លះ?
សីលធម៌ ជាសភាវទ្ធទ្រង់ទៅរកអំពើល្អ អំពើជាកុសលជាគន្លងនៃចរិយាធម៌របស់មនុស្ស ប្រកបដោយលក្ខណៈប្រពៃសមរម្យ។
ដូចនេះការរស់នៅរបស់មនុស្សត្រូវមានសីលធម៌ដូចជា៖

- សីលធម៌ផ្ទាល់ខ្លួន ដឹងខុសត្រូវ ល្អអាក្រក់ មានសេចក្តីក្លាហាន ហ៊ានទទួលខុសត្រូវលើអំពើរបស់ខ្លួន តាំងខ្លួនជាម្ចាស់លើចិត្តរបស់ខ្លួន។
- សីលធម៌គ្រួសារ ស្គាល់នូវកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនជាកូន ឪពុកម្តាយ បង ប្អូន ត្រូវតបស្នងសងគុណ ត្រូវចិញ្ចឹមបីបាច់ផែនការអប់រំទៅតាមកាតព្វកិច្ចរៀងៗខ្លួន។
- សីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ មានមនសិការការងារ ការរកស៊ីតាមសមត្ថភាព ស្មោះត្រង់មិនលោភលន់ចំពោះអ្នកតូចតាច។
- សីលធម៌ក្នុងសង្គម មានភាពសាមគ្គីល្អ មិនបង្កទំនាស់ គោរពសិទ្ធិមនុស្ស ស្រលាញ់យុត្តិធម៌ ទទួលស្គាល់ទុក្ខវេទនាអ្នកដទៃ។

៦៥/ តើចតុស្តម្ភនៃការអប់រំជាអ្វី?

ចតុស្តម្ភនៃការអប់រំ គឺជា គោលសំខាន់មួយនៃការអប់រំ ដែលធ្វើឱ្យអ្នកសិក្សាទទួលបាននូវចំណេះដឹងសំខាន់ៗដូចជា៖

- រៀនដើម្បីរស់នៅជាមួយគ្នា រស់នៅជាមួយសន្តិភាពសុខដុមរមនា គឺយោគយល់សហការគ្នា ទទួលស្គាល់ពហុវប្បធម៌ គោរពសិទ្ធិ។
- រៀនដើម្បីចេះដឹង រៀនស្គាល់អ្វីៗដែលនៅជុំវិញខ្លួនតាមរយៈការបង្កើតចំណេះដឹងថ្មីៗ គឺរៀនពីរបៀបរៀននិងបន្តរៀនទៅទៀតអប់រំចំណេះសម្បទារ។
- រៀនដើម្បីចេះធ្វើ បណ្តុះសម្បទារប្រតិបត្តិ ចេះអនុវត្តន៍បន្ទាប់ពីយើងចេះហើយ និងបណ្តុះបំណិនជីវិត ទ្រឹស្តីផ្សារភ្ជាប់ និងការអនុវត្ត កសាងសមត្ថភាពពិតៗ។

- រៀនដើម្បីចេះរស់ រៀនរៀបចំខ្លួនឱ្យចេះរស់ចុះសម្រុងនៅក្នុងសង្គម ស្របតាមកាលរវាង និងរៀនរស់នៅដោយម្ចាស់ការ មានការទទួលខុសត្រូវជាបុគ្គលឯករាជ្យ ហើយនឹងអប់រំបញ្ញា។

